א] לאפוקי מת אף על גב דממליא ליה לא מטמא טומאת אוכלין משום א דבטלה דעתו אצל כל אדם רב חנניא אמר אפילו תימא דהוי כזית הכא במאי עסקינן ב כגון שחיפהו בבצק א"ה הכשר נמי ניבעי ה"מ באוכלין אחריני דלא מטמו לא במגע ולא במשא אבל הכא נהי דלא מטמא במגע דקמחפי בבצק במשא מיהת ב] ליטמא דהא טעון ליה לאפוקי מת דאף על גב דחיפהו בבצק מטמא ג טומאה חמורה א) דטומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ג] (אמר מר יצאו שרצים שאין בהן טומאה ד] ולא שרץ מטמא במגע במשא ה] לא מטמא) אמר מר יצא דם דגים ודם חגבים ו] שכולן היתר מאי כולו היתר אילימא דחלבו מותר הרי חיה ד דחלבה מותר ה ודמה אסור ואלא משום דלית בהו איסור גיד הנשה והרי עוף דלית ביה ו איסור גיד הנשה ודמו אסור אלא מאי כולו היתר ז דלא בעי שחיטה אמר מר מה עוף שאין בו כלאים אף בהמה תלמוד לומר ז] בהמה כלאים דמאי אילימא כלאים דהרבעה וכלאים דחרישה ב) והתנן ח חיה ועוף כיוצא בהן אלא אמר אביי ט שצימרו אין חייבין עליו משום כלאים אמר רב יהודה אמר רב י דם שרצים לוקין עליו בכזית מיתיבי ג) כ דם הטחול דם הלב דם הכליות דם אברים הרי אלו בלא תעשה ל דם מהלכי שתים דם שרצים ורמשים אסור ואין חייבין עליו מאי אין חייבין עליו ח] כרת (א) אלאו מחייב חדא דהיינו רישא ועוד ט] תנא מלאו נמי קא ממעט ליה דקתני מ יצא דם שרצים שאין בהן טומאה חמורה י] אמר רבי זירא נ התרו בו משום שרץ לוקה משום דם אינו לוקה אמר רב דם דגים שכינסו אסור מיתיבי ד) דם דגים דם חגבים מותר ואפילו לכתחלה ההיא בשלא כינסו כי קא אמר רב בשכינסו דכוותה גבי מהלכי שתים בשלא כינסו מי אסור והא ה) תניא ס דם שעל גבי יא] ככר גוררו ואוכלו של בין השינים מוצצו ובולעו ואינו חושש אלא כי תניא ההיא מתניתא ע דאית ביה קשקשים כי קאמר רב אסור דלית ביה קשקשים ו) אמר רב ששת דם מהלכי שתים אפילו מצות פרוש אין בו מיתיבי דם הטחול דם הלב דם הכליות דם אברים הרי אלו בלא תעשה דם מהלכי שתים דם שרצים ורמשים אסור ואין יב] חייב עליו כי תניא אסור

לאפוקי מת. כלומר להכי אמרינן לעיל [ע"א] יצאו מהלכי שתים שאין בהן טומאה קלה דאף על גב דממלי לפחות מכביצה אוכלין מפחות מכזית מן המת לא מצטרף בהדיה לטומאת אוכלין דבטלה דעתו אצל כל אדם: **שחפהו בבצק.** פחות מכביצה וזה משלימו לכביצה דאף על גב דהוא גופיה טמא מהני ליה צירוף דהשתא לא מטמא במגע דהא מכוסה הוא וכי אמר דמצטרף בהדי בצק לטומאת אוכלין דאיכא כביצה אוכלין טמאין ומטמאין אוכלין אחרים הנוגעים בהן: **אי הכי.** דמכוסה הוא ואין סופו לטמא טומאה חמורה הכשר נמי ניבעי: **לאפוקי מת.** להכי קתני לעיל יג]מהלכי שתים אין בהן טומאה קלה דאם חיפהו בבצק טומאה חמורה בוקעת ועולה דכל אהל שעל המת שאין בו חלל טפח טומאה בוקעת ועולה כדאמרינן בהעור והרוטב (חולין קכה.): **אמר מר יצאו שרצים כו'.** נראה בעיני דל"ג להא מילתא דקא משני ליה במשא מיהא לא מטמא דהא עוף נמי לא מטמא במשא ואמר לעיל [כ:] דמטמא טומאה חמורה: **חיה ועוף כיוצא בהן.** בב"ק בפרק שור שנגח את הפרה (דף נד:) (ב) אחד השור ואחד כל בהמה לנפילת הבור כו' ולכלאים ולשבת וכן חיה ועוף כיוצא בהן: **לוקין עליו.** קא סלקא דעתך משום דם: יד][**בלא תעשה.** ולא בכרת שאינו דם הנפש]: **ואין חייבין עליו.** מלקות: **חדא דהיינו רישא.** דאם כן מה הפרש בין דם טו](מהלכי שתים) לדם האברים ואמאי פלגינהו לתרתי מילי: **ועוד האי תנא דלעיל מלאו נמי ממעט ליה דקתני יצא דם שרצים.** טז]מכלל דם דלא תאכלו: **התרו בו משום שרץ לוקה.** כדאמרינן בפרק קמא (לעיל ד:) וזה לכם הטמא ז) לימד על דם השרץ ובשרו שמצטרפין לכזית לאכילה אלמא דם שרצים כבשרן: **שכנסו.** בכלי יז] אסור דמיחלף בדם בהמה והרואה אומר מותר לאכול דם: **דם דגים וחגבים מותר לכתחלה.** היינו סיפא דהך ברייתא דקתני לעיל דם הטחול דם הלב כו': **דכוותה גבי מהלכי שתים.** דקתני בהך מציעתא אסור ואין חייבין עליו מוקמת נמי בשלא כנסו דהא הכי תרצת לסיפא דברייתא: **דם שעל הככר.** אף על גב דלאו ככנסו דמי וליכא איסורא מיהו מצות פרוש יש בו אבל של בין השינים דלאכתי מחובר הוא אפילו מצות פרוש אין בו ומוצצו ואינו חושש יח]ולא ככנסו דמי: **דאית ביה.** בדם קשקשים מותר לכתחלה דלא אתי לאיחלופי בדם בהמה חיה ועוף: **מהלכי שתים.** אדם: **מצות פרוש אין בו.** דאינו מצוה לפרוש ממנו אפי' משום מצות פרישה בעלמא:

רב חנניא אמר אפילו תימא כו'. לא ניחא ליה לאוקמי כדאוקמא רבי חייא דדוחק הוא לומר כיון דאילו מצרף ליה לכזית משום הכי לא בעי הכשר דה"נ מצי למימר עתה כיון יט]דאי לא מחפה בבצק לא בעי הכשר כו' ולא רצה לתרץ כדר' חייא אלא משני השתא נמי מטמא במשא ועוד דדוחק הוא במילתיה דר' חייא דטומאה חמורה וטומאה קלה בתרי דוכתי טומאה חמורה בכזית וטומאה קלה פחות מכזית אבל רב חנניא משכח ליה בחד דוכתא בכזית ובחיפהו בבצק דחמורה במשא וקלה במגעו והא דקאמר אפילו תימא דהוי כזית אין הלשון מכוון דמשמע דמודה שפיר בפחות מכזית וליתא כדפירשנו: **דכוותה** גבי דם מהלכי שתים בשלא כינסו. פירוש דההיא ברייתא דדם דגים קתני דם מהלכי שתים אסור ומי אסור בשלא כ]בעין והא תניא כו' דם שבין השינים מוללו ואינו חושש ופירש הקונטרס אפילו מצות פרוש אין בו ולכך פירש הקונטרס דאם לא כן מאי פריך הכי נמי בדם שבין השינים משום דאינו נראה ולא פירש אבל התם שפירש אסור אפילו לא כינסו כדקאמר דם שעל גבי הככר גוררו לכך פי' הקונטרס דם שעל הככר גוררו כו' אף על גב דליכא איסור מצות פרוש יש בו ומיהא פריך דקאמר רב אסור והכא משמע דליכא רק מצות פרוש אף על גב דנראה ופירש אבל קשה שהרי מצות פרוש איסור מעליא הוא ואם כן לא פריך רק מסיפא ומאי פריך שאני התם בדם שבין השינים משום דם דלא פירש אבל דם מהלכי שתים שפירש אסור אפילו לא כינסו ודכוותה דם שעל הדג דמותר אפילו פירש או שמא הא דקאמר מוללו ובולעו היינו משום שהוא נודע דמהתם אתו והא דקאמר בדם מהלכי שתים שהוא אסור איירי בשלא נודע מהיכא אתי אבל אצבעו מטפטף דם שרי משום דמהתם קאתי וליכא לספוקי לא בדם בהמה ולא בדם חיה ותירץ רבינו ברוך דהכי פריך דכוותה גבי דם מהלכי שתים בשלא כינסו מי אסור פירוש אי אמרת בשלמא דדם דגים שרי אף בכינסו ודכוותה מהלכי שתים אסור נינהו וא"כ חידושא דמהלכי שתים אסור אף בכינסו כלומר דבכינסו נמי איצטריך לאשמועינן איסור דמהלכי שתים ניחא דלא תני היתר ממהלכי שתים כגון לא פירש שהרי עיקר מילתיה הוי מכינסו אלא כיון דאמר דכינסו אסור בדם דגים ואם כן הא דתני דם מהלכי שתים אסור איירי בלא כינסו דבהא איירי מדקאמר דדם דגים מותר דבכינסו אסור וכיון דהא דתני איסור דם מהלכי שתים בשלא כינסו הוה ליה למיתני לך היתר שבו כמו דתנא דם דגים דנקט ההיתר אם איתא דיש בו היתר בדם מהלכי שתים אלא ש"מ דאין בו היתר כלל ואפילו לא פירש ולכך פריך והא תניא כו' ושבין השינים מוללו ואינו חושש וא"כ ש"מ דמותר וא"ל הו"ל לאיפלוגי גבי דם מהלכי שתים ומשני אלא כי תניא מתניתא דאית ביה קשקשין כו' וניחא דלא תני היתר גבי מהלכי שתים דלא שייך ביה קשקשין ומהכא משמע דבדם דגים ליכא איסורא רק בכינסו ובלא קשקשין: **מיתיבי** דם הטחול כו' הרי אלו בלא תעשה. ומיהא פריך אבל כרת ליכא: ח) **לא** קרעו אינו עובר עליו. מוקמא ליה בלב עוף דליכא כזית ומכל מקום איכא איסורא למ"ד (יומא עג:) חצי שיעור אסור מן התורה ומשום הכי אסור אבל אינו לוקה כיון דלית ביה כזית: **כי** קתני בדם דיליה. ולא גרסינן כי קתני אין חייבין עליו דהא גבי לב לא קתני ליה ואם תאמר אמאי לא פריך ממתניתין ופריך מברייתא שהרי בהדיא קתני מתני' דם הטחול דם הלב אין חייבין עליו ויש לומר דאיכא לאוקומי בלב עוף כא][אבל ברייתא ליכא לאוקומי בעוף] שהרי קתני הרי אלו בלא תעשה כב] :

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פ"ג מהל' טומאת אוכלין הל' ז ע' השגות וכ"מ ובה"ז:
יב ב מיי' שם הל' ח:
יג ג מיי' פ"ז מהל' טומאת מת הלכה ד:
יד ד מיי' פ"ו מהל' מאכלות אסורות הלכה א טוש"ע י"ד סי' סד סעיף א:
טו ה מיי' פ"ו שם הל' א טוש"ע י"ד סי' סו סעיף א:
טז ו מיי' פ"ח שם הל' ד טוש"ע י"ד סי' סה סעיף ה:
יז ז מיי' פ"א מהלכות שחיטה הל"ג טוש"ע י"ד סימן יג סעיף א:
ח [מיי' פ"ט מהל' כלאים הל' א טוש"ע י"ד סימן רצז סעיף א י]:
יח ט מיי' פ"י שם הל' ו:
יט י מיי' פ"ו מהל' מאכלות אסורות הל' א [ופ"ב הל' י]:
כ כ מיי' פ"ו שם הל' ד [טוש"ע י"ד סי' סז סעיף א]:
כא ל מיי' שם הל' ג:
כב מ מיי' פ"ד מהל' שאר אבות הטומאה הל' ז וכאידך מ"ד:
נ [מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"י]:
כג ס מיי' פ"ו שם הל' ג טוש"ע י"ד סי' סו סעיף י:
כד ע מיי' שם הלכה א וכהראב"ד טוש"ע שם סעי' ט [וברב אלפס חולין פ"ח דף רלט.]

רבינו גרשום

לאפוקי מת אדם אע"ג דממלי ליה לפחות מכזית דידיה ומשלימו לפחות מכביצה אוכלין **לא מטמא טומאת אוכלין** אע"ג דמחשב ליה למיכליה **משום דבטלה דעתו אצל כל אדם** דאין רגילין לאכול אדם מת ולהכי קאמר יצא דם מהלכי שתים כו': **רב חנניא אמר אפי' תימא** דהוי. בהא נבלת בהמה טמאה **כזית** ואי אמרת הא היא גופה טמאה היא בטומאה חמורה בכזית במגע: **הכא במאי עסקינן** כגון **שחיפהו בבצק.** סביב סביב שאין יכול ליגע בו והשלימו לכביצה באותו בצק ואי אמרת **אי הכי** כיון דאינו מטמא במגע **הכשר נמי ליבעי** כשאר אוכלין: הני מילי דבעי הכשר **באוכל אחריני דלא מטמו כו'. במשא מיהא מטמא** דמצי טעין הילכך לא צריך הכשר: **לאפוקי** כזית מת דאע"ג דחיפהו בבצק **מטמא טומאה חמורה** ואפילו במגע דאמרינן **טומאה בוקעת ועולה** הלכך יצא דם מהלכי שתים שאין בהם טומאה קלה: **והתנן** בב"ק (נד:) **וחיה ועוף כיוצא בהן.** דבהמה לחרישה ולהרבעה ולפריקה כו': **אלא אמר אביי** שצמרו דעוף **אין חייבין עליו** משום **כלאים** אם צירפו עם פשתים: **דם הטחול דם הלב דם הכליות דם אבר** שפירש מהן: **חדא דהיינו רישא** דאי מכל מקום לאו מחייב היינו רישא ליערבינהו בהדדי וליתנינהו דם איברים ודם מהלכי שתים ודם שקצים ורמשים אסור ואין חייבין עליו: **ועוד ההוא תנא** דרישא דפירקין מן לאו נמי **קא** ממעט ליה דקתני **אוציא דם שרצים** מלאו דלא תאכלו **שאין בהן טומאה חמורה: אלא אמר ר' זירא** לא קשיא התרו בו. כשאכל דם שרץ **משום** איסור שרץ עצמו לוקה עליו בכזית אבל התרו בו **משום דם** דשרץ **אינו** לוקה כדקתני בברייתא. ועוד שהרי דמו חלוק מבשרו: **שכינסו** שקיבצו במתכוין כזית או יותר מכזית **אסור: דכוותה גבי דם מהלכי שתים.** דבהא ברייתא גופה קתני בתוספתא ודם מהלכי שתים נמי אסור ואי אמרת הוא נמי **בשלא כינסו מי אסיר: והתניא דם שעל גבי הככר.** שפירש משיניו של אדם גוררו **ואוכל** הככר ודם **של בין השינים** שלא פרש **מוצצו ובולעו ואינו חושש** דאין בו איסור דלא כינסו: **אלא.** האי דגים דברייתא בשכינסו קא מיירי ולא קשיא **כי קתני מתניתא** מותר אפילו לכתחלה **דאית ביה** בדם **קשקשים** דניכר דשל דגים הוא ולא אתי לאיחלופי:

מסורת הש"ס

א) [חולין קכה.], ב) ב"ק נד:, ג) [תוספתא פ"ב הי"ב לקמן כב.], ד) [תוספתא פ"ב הי"ג], ה) כתובות ס., ו) [שם], ז) [ויקרא יא], ח) מכאן שייך לדף כב.

שינויי נוסחאות

א] השתא נמי לא בעי הכשר לאפוקי. (ש"מ): ב] מיהת מטמא דהא. (ש"מ): ג] בה"ז מ"ז. (גליון): ד] טומאה חמורה ולא והא שרץ. (ש"מ): ה] במשא מיהא לא. (ש"מ): ו] שכולו היתר. (ש"מ): ז] לומר ולבהמה כלאים. (ש"מ): ח] עליו דקתני כרת אבל לאו מחייב. (ש"מ): ט] ועוד האי תנא. (ש"מ): י] חמורה אלא אמר. (ש"מ): יא] שעל גבי הככר. (ש"מ): יב] ואין חייבין עליו. (ש"מ): יג] לעיל יצאו מהלכי שתים שאין. (ש"מ): יד] ס"י ודפ"ר: טו] נ"ל, שרצים. (גליון): טז] שרצים מכל דם לא תאכלו. (ש"מ): יז] בכלי, הס"ד. (ש"מ): יח] תיבת ולא ליתא בדפ"ר [ונוסף ע"פ בה"ז] ובכ"י ירושלים גרסה על תיבות ככנסו דמי למחקן: יט] כיון דאילו מגלה הבצק. (ש"מ): כ] בשלא כנסו והא תניא. (ש"מ): כא] בה"ז. וגי' ש"מ, אבל בהך ברייתא ליכא לאוקמי הכי שהרי: כב] תעשה משמע דבבהמה איירי דבעוף ליכא מלקות אחצי שיעור. (ש"מ):

הגהות הב"ח

(א) גמ' אין חייבין עליו כרת אבל לאו: (ב) רש"י ד"ה חיה וכו' את הפרה אמרינן אחד השור:

מוסף רש"י

כגון שחיפהו בבצק. כגון בשר שחיפהו בפחות מכביצה בצק, אי משוית ליה אוכל מצטרף בהדי בצק ומקבל האי בצק טומאה אם יגע בטומאה ומטמא שאר אוכלין, ואי לאו אוכל הוא לא מקבל האי בצק טומאה דלית ביה שיעורא וכי נגעו ביה אוכלין אחריני טהורים הן שאינם נוגעים בנבלה אלא בבצק (חולין פב.). **חיה ועוף כיוצא בהן.** לכלאים דהרבעה אע"ג דכתיב בהמתך לא תרביע כלאים הוי נמי חיה ועוף בכלל, כדיליף בגמרא, וכן לענין כלאים דהנהגה דלא תחרוש בשור וחמור (ב"ק נד:). **דם שעל גבי ככר.** כגון שנשכו וניכר בו דם השינים, גוררו. לדם דאמרי דם קא אכיל (כתובות ס. לגי' ס"א שם). **מוצצו.** דהא ליכא דחזי ליה (שם).

שיטה מקובצת

כגון שחיפהו בבצק. עיין בהשמטות: **לאפוקי מת.** דאע"ג דחפהו בבצק. עיין בהשמטות: **מיתיבי.** ולא פריך מברייתא דלעיל יצאו דם שרצים דפשיטא ליה דיכול לדחויי דליכא כרת אבל השתא סמיך אקושיא דהיינו רישא. (תוס'): **דכוותה גבי מהלכי שתים וכו'.** גליון. דידע רב דמתני גבי דם דגים. (הרא"ש ז"ל): [**דכוותה**]. מתוך פרש"י משמע דפריך מהא דתניא שעל הככר כו' ולא נהירא כיון דאית בו מצות פרישה איסורא מעליא הוא ופר"י דה"פ דכוותה כו' ואפי' לא פירש בין השינים אסור דאי אמרת מותר הוא בשלא פירש א"כ הוי ליה למיתני ההיתר בברייתא כמו דתני ההיתר דדם דגים כשלא כינסו ואע"ג דאיכא איסורא כשכינסו שביק האיסור ונקט ההיתר ה"נ בדם מהלכי שתים הוי ליה למיתני ההיתר אלא מדלא תני משמע דלית בה היתרא. (תוס' כת"י): **של בין השינים מוצצו.** עיין בהשמטות: **כי קאמר רב אסור דלית ביה קשקשים.** גליון. וכן מוכחא מתניתין דקתני דם דגים דם חגבים וכו' אין חייבין ומשמע חיובא הוא דליכא הא איסורא איכא ודיוקא אכולהו קאי, כמו חלצה במנעל שאינו שלו בשל עץ בשל שמאל בימין חליצתה כשרה וקאמר בגמרא (יבמות קג:) אימור דאמור רבנן בשאינו שלו [דיעבד] לכתחילה מי אמור, אלמא דיוקא אכולהו קאי וכי פריך לרב מברייתא הוה מצי למימר ולטעמיך ולסיועיה ליה ממתניתין. (לשון הרא"ש ז"ל): **דהא עוף נמי לא מטמא.** עיין בתוס' במתניתין בריש פירקין (ד"ה אוציא) בגליון: [רש"י ד"ה שכנסו] בכלי. דאי במכונס על הדג מותר, דאל"כ הוה ליה למימר דם דגים שפירשו. (תוס'): [תוס'] ד"ה רב חיננא כו'. גליון. לכאורה נראה דהכי אמר רב חיננא אפילו בכזית משכחת לה ולא צריכת לדחוקי ולאוקמי בפחות מכזית אבל מודה הוא לשנוייא דר' חייא, ואינו כן דלית ליה שנוייא דר' חייא ודוקא בכזית משכחת לה אבל בפחות מכזית אפי' הכשר נמי בעי ולית ליה הך סברא דר' חייא דקאמר כיון דאילו מצטרף לכזית לא בעי הכשר השתא נמי לא בעי הכשר, אלא כיון דבאשר הוא שם לא מטמא טומאה חמורה בעי הכשר, תדע דכי פרכינן לר' חנניא אי הכי הכשר נמי, לא משני כיון דאילו מסלק הבצק ומגלהו לא בעי הכשר השתא נמי לא בעי הכשר, אלא משני השתא נמי מטמא במשא, ותו דלרבי חייא לא משכחת טומאה חמורה וטומאה קלה בחד דוכתא דטומאה חמורה לא הוי אלא בכזית וטומאה קלה בפחות מכזית, אבל לר' חנניא משכחת לה תרוייהו בכזית ובחפהו בבצק דחמורה במשא וטומאה קלה במגע וה"ק אפילו בכזית משכחת לה דבעינן מחשבה לטומאה וכיון דמשכחת לה דוקא בכזית מתוקמא. (הרא"ש ז"ל):

דפירש כי קאמר רב א] בדלא פירש כדתניא [א]דם שעל גבי ככר גוררו ואוכלו של בין השינים מוצץ ובולע ואינו חושש איכא דמתני לה להא דרב ששת על הדא [ב]דתניא ב]יכול חלב מהלכי שתים יהא אוכלו עובר בלאו ודין הוא מה בהמה טמאה שהקלתה במגעה החמרתה בחלבה מהלכי שתים שהחמרתה ג]במגען אינו דין שתחמיר בחלבן ת"ל [1] ד]וזה לכם הטמא זה טמא ואין חלב ה] מהלכי שתים טמא אלא טהור אוציא את החלב שאין שוה בכל ולא אוציא הדם ששוה בכל ת"ל ו]וזה לכם הטמא זה טמא ואין ז]דם מהלכי שתים טמא אלא טהור ח](א"ל) רב ששת אפילו מצות פרוש אין בו [ג]תנן התם [א]הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו [ב]א"ר זירא אמר רב ל"ש אלא בלב עוף הואיל ואין בו כזית אבל לב בהמה דיש בו כזית אסור וחייבין עליו כרת מיתיבי [ד]דם הטחול דם הלב דם הכליות דם ט]אברים הרי אלו בלא תעשה דם מהלכי שתים דם שקצים ורמשים אסור ואין חייבין עליו כי קתני [ה]אין חייבין עליו על דם דיליה כי קאמר רב דאתי ליה מעלמא דם דיליה היינו דם אברים וליטעמיך מי לא קתני דם כליות וקתני דם אברים אלא תני והדר תני ה"נ תני והדר תני מעלמא מהיכא אתי ליה א"ר זירא (א) בשעה שהנשמה יוצאה מישרף שריף: דם י]שהנשמה יוצאה בו חייבין עליו: איתמר איזהו דם הקזה שהנשמה יא]תלויה בו רבי יוחנן אמר [ג]כל זמן שמקלח ר"ל אמר מטיפה המשחרת ואילך מיתיבי [ו]איזהו דם הקזה שהנשמה יוצאה בו כל זמן שמקלח יצא דם התמצית מפני שהוא שותת מאי לאו אפילו ראשון ואחרון דשותת הוא כדם התמצית דמי תיובתא דר"ל לא למעוטי דם המשחיר אבל דם ראשון ואחרון אף על גב דהוא שותת היינו דם הנפש מיתיבי איזהו דם יב]ראשון כל זמן שמקלח יצא ראשון ואחרון מפני שהוא שותת תיובתיה דר"ל אמר לך תנאי היא דתניא איזהו דם הנפש כל זמן שמקלח דברי יג]ר"א ר"ש אומר מטיפה המשחרת ואילך [ז]תנא דבי רבי ישמעאל [2]ודם חללים ישתה [ד]פרט לדם קילוח שאינו מכשיר את הזרעים בעא מיניה ר' ירמיה מרבי זירא הקיז דם לבהמה וקיבל דמה בשני כוסות מהו על הראשון דברי הכל חייב על האחרון מי מיחייב או לא א"ל יד]פלוגתא דר' יוחנן ור"ל דאיתמר הקיז דם לבהמה וקיבל דמה בשני כוסות ר"ל אמר חייב שתי חטאות [ה]ורבי יוחנן אמר אינו חייב אלא אחת: רבי יהודה מחייב בדם התמצית: [ח]א"ר אלעזר מודה ר' יהודה לענין כפרה טו]שנאמר [3]כי הדם הוא בנפש יכפר [ו]דם שהנפש יוצאה בו מכפר ושאין הנפש יוצאה בו אינו מכפר אמר ר"נ בר יצחק אף אנן נמי תנינא דתניא [ט]דם מה ת"ל [4]כל דם לפי שנאמר כי הדם הוא בנפש יכפר אין לי אלא דם קדשים שהנפש יוצאה בו שהוא מכפר דם חולין ודם התמצית מנין ת"ל כל דם [י]סתם סיפרא מני ר' יהודה היא: **מתני'** ר"ע [כ]מחייב על ספק מעילה אשם תלוי [ז]וחכמים פוטרים ומודה ר' עקיבא שאינו מביא את מעילתו עד שיתודע לו (ב) טז]שיביא עמו אשם ודאי א"ר טרפון מה לזה מביא שתי אשמות אלא מביא מעילה וחומשה ויביא אשם בשני סלעים ויאמר אם ודאי מעלתי זו מעילתי (ג) וזו אשמי ואם ספק מעלתי המעות נדבה יז]ואשם תלוי שממין שהוא מביא על הודע מביא על לא הודע אמר יח] (ד) רבי עקיבא נראין דבריו במעילה מעוטה הרי שיבוא לידו ספק מעילה במאה מנה לא יפה לו שיביא אשם בשתי סלעים ולא יביא ספק מעילה במאה מנה מודה ר"ע לר' טרפון במעילה מעוטה:

דפירש. שפירש מן האדם בכלי או על גבי ככר: **חלב מהלכי שתים.** חלב דאשה: **היקלת במגעה.** שאין בה זיבות ונדות: **שאינו שוה בכל.** דבטהורה מותר ובבהמה טמאה אסור: **לא שנו.** דאינו עובר עליו אלא בלב עוף דאין בדמו כזית: **דם דיליה.** הנבלע בבשר הלב כשאר דם הנבלע באברים: **דאתי ליה מעלמא.** אותו הנמלא בחלל הלב: **מישרף שריף.** מושך הדם מבית השחיטה בנשימתו וכונסו בלבו: **שריף.** בלע"ז הומי"ר: גליון **מישרף** יט] . והוא דם הנפש ואדם הנפש אמרינן בריש פירקין שחייבין עליו כרת. עכ"ה: **דם הקזה.** בתחלה שחור ואחר כך יוצא אדום ושתיהן בשתיתה בלא קילוח ברחוק ואחר כך מקלח וסוף כשהדם מתמעט שותת ויורד בסמוך: **כל זמן שמקלח.** היינו אמלעי: **מטיפה המשחרת ואילך.** משכלה משחיר הראשון והתחיל להאדים הוא דם הנפש: **ראשון ואחרון.** מאדים שלפני הקילוח ושל כ] אחרון מדנקט טעמא מפני שהוא שותת והני נמי שותתין: **לא למעוטי דם המשחיר.** מפני שהוא נמי כדם התמצית: **ודם חללים ישתה.** דם היוצא מן החללים כלומר לאחר מיתה קרוי משקה פרט לדם קילוח שאינו לאחר מיתה דזהו דם הנפש ואינו קרוי משקה ואינו מכשיר את הזרעים: **על הראשון דברי הכל חייב.** דדם קילוח מעורב בו: **חטאת אחת.** על הראשון שדם הקילוח מעורב בו: **דם.** הוה מצי למיכתב מה תלמוד לומר כל דם ונכרתה וגו': **לפי שנאמר כי הדם הוא בנפש יכפר.** דמשמע דאינו חייב אלא על דם הראוי לכפרה לזריקה על המזבח ואין לו כרת אלא בדם קדשים והוא שהנפש יוצאה בו שהוא לכפרה דכתיב בנפש יכפר דמשמע אין כפרה אלא בדם הנפש: **ודם התמצית.** בקדשים: **ר' יהודה היא.** אלמא ס"ל דדם התמצית לא מכפר מדאיצטריך לרבויי מכל: **מתני' שאינו מביא את מעילתו.** אינו צריך להביא את הממון: **מביא מעילה.** הממון וחומשו: גליון. היינו דכתיב ל) ואת אשר חטא מן הקדש שמביא שוה מה כא] שנהנה וחומשו במעות ומוסרו לכהן הגזבר והמעות יפלו לנדבה לקיץ המזבח. תוס': **בשני סלעים.** הנקח בשני סלעים דכתיב (ויקרא ה) בערכך כסף וגו': **שממין שמביא כו'.** הילכך יכול להביא ולהתנות:

דם חללים פרט לדם קילוח כו'. פירש רש"י דם חללים שכבר נתחללה כלומר שכבר מתה מקודש לכן מכשיר פרט לדם קילוח דעתה נתחללה ורש"י לא פירש כן פרק השוחט (חולין לו.) ופירש פרט לדם קילוח כלומר דם שנעשה בו חלל מכשיר פרט לדם קילוח שהוא לאחר שנעשית חלל וקשה שהרי בשמעתין משמע דדם קילוח הוא דם שהנשמה יוצאה בו ומשמע לפי הסוגיא דשמעתא דגבי אדם ובהמה אין כב]דינן שוה דגבי אדם דם שלאחר יציאת נשמה מכשיר אבל לא אותו שיוצא בשעת יציאת נשמה וגבי בהמה דם שלאחר יציאת נשמה אינו מכשיר כדאמרינן פסחים (דף טז:) הנח לדם התמצית דאפילו בחולין לא מכשיר ולא דם מיתה ולא דם מגפתה רק דם שחיטה כג]דמלינו מתשפכנו כמים:

קבל דמו בשני כוסות. בכוס ראשון יש דם קילוח ובכוס שני כד]זה שאחר קילוח חייב שתי חטאות אם אכלן בשתי העלמות:

מסורת הש"ס

א) [כתובות ס.], ב) כתובות ס. ע"ש, ג) חולין קטו. פסחים עד:, ד) [לעיל כא: תוספתא פ"ב הי"ב], ה) [ע' תוס' לעיל כא: ד"ה כי קתני], ו) [תוספתא דזבחים פ"ח ה"ו], ז) [חולין לו.], ח) [פסחים סה. זבחים לה.], ט) [לעיל ד: ע"ש], י) [עירובין לו: וש"נ], כ) [לעיל טז.], ל) [ויקרא ה],

שינויי נוסחאות

א] צ"ל רב ששת. (גליון וש"מ): ב] יכול יהא חלב מהלכי שתים האוכלו עובר. (ש"מ): ג] שהחמרתה במגעו אינו דין שתחמיר בחלבו. (ש"מ): ד] ת"ל וזה. ס"א אך את זה לא תאכלו. [ותיבות וזה לכם הטמא נמחק לגירסת ס"א]. (ש"מ): ה] חלב ודם מהלכי. (ש"מ): ו] וזה. ס"א טמא הוא זה כו'. [ותיבות וזה לכם הטמא נמחק לגירסת ס"א]. (ש"מ): ז] ואין חלב ודם מהלכי כו'. (ש"מ): ח] צ"ל אמר עלה. (גליון), וגי' ש"מ: אמר רב ששת. [ותיבת ליה נמחק]: ט] דם האברים הרי. (ש"מ): י] דם הקזה שהנשמה. (ש"מ): יא] שהנשמה יוצאה בו. (ש"מ): יב] דם הנפש כל. (ש"מ): יג] דברי רבי אלעזר בר' שמעון אומר. (ש"מ): יד] א"ל הא פלוגתא דר"י ור"ל היא דאיתמר. (ש"מ): טו] שאינו מכפר שנאמר. (דפ"ר): טז] לו ויביא עמו אשם ודאי א"ל ר' טרפון מה לו לזה שמביא שתי אשמות אלא יביא מעילה. (ש"מ): יז] והאשם. (ש"מ): יח] אמר לו ר' עקיבא נראין דבריך. (ש"מ, וכ"ה במשניות): יט] מישרף שריף והוי דם. (ש"מ, תיבת, והוי הוא נוסח דפ"ר): כ] ושל אחר הקילוח מדנקט. (ש"מ): כא] מה שנהנה. [כ"ה ע"פ בה"ז, בדפ"ר: מה שהורק. והוגה בכ"י ירושלים: נ"ל מה שהוא מעל]: כב] אין הכשרה שוה. (ש"מ), [ולפניו ע"פ בה"ז]: כג] שחיטה דמרבינן מתשפכנו. (ש"מ): כד] שני מדם שאחר קילוח. (ש"מ):

הגהות הב"ח

(א) גמ' א"ר זירא אמר רב בשעה שהנשמה: (ב) שם במשנה שיתודע לו ויביא: (ג) שם וזה אשמי: (ד) שם אמר לו ר' עקיבא:

שיטה מקובצת

ולא אוציא הדם. תימה דמהיכא קא אתי איסורא לדם מהלכי שתים דמדינא לא אתיא דאיכא למיפרך מה לדם בהמה שכן יש בו כרת תאמר בדם מהלכי שתים דאין בו כרת אלא לאו ובת"כ גרסינן אוציא הבשר ולא אוציא החלב א) . (תוס'): **רבי יוחנן אמר כל זמן שהוא מקלח.** כך הוא המנהג בתחילה שותת בהשחרה ואח"כ שותת אדום ואח"כ מקלח למרחוק ואח"כ שותת (בהאדה) [בהאדמה] ואחר כל זה בא דם התמצית ואמר ר"י דוקא כל זמן שהוא מקלח הוי דם הנפש שהוא בכרת אבל לא שותת לפני הקילוח וכן לאחר הקילוח שאין הנשמה יוצאה אלא בדם הקילוח לבד ורשב"ל אומר מטיפה משחרת ואילך דזהו משתיתה ראשונה ואילך שהוא שחור אבל שתיתה דהאדמה דלפני קילוח ושלאחר נמי הוי דם הנפש וחייבין עליהם כרת ופליג אר"י אראשון ואחרון דשותת וכן מוכח סוגיא דשמעתין דפריך ארשב"ל מאי לאו ראשון ואחרון דשותת אלמא בהכי פליגי. (תוס' כת"י): **פרט לדם קילוח** ב) . דבעינן דם חללים כו' עד משקה, וזהו באדם אבל בבהמה דוקא דם הנפש מכשיר וקרוי משקה אבל לא דם בהמה מתה ולא דם מגפתה, וכן משמע בפ' השוחט (חולין לה:), ודם שחיטה דבהמה מכשיר דכתיב על הארץ תשפכנו כמים ודוקא דם הנפש אבל לא דם התמצית כדאיתא בפ"ק דפסחים (טז:) הנח לדם התמצית דאפילו בחולין נמי לא מכשיר כך מוכח סוגיא דשמעתין וכן פרש"י כאן, אבל בפ' השוחט פי' כו' ואינו כן דאדרבה סוגיין מוכח דלכ"ע דם הקילוח הוא דם הנפש, ועוד פי' שם מטיפה משחרת ואילך בתחילה שותת ומקלח ושותת בהשחרה וקאמר רשב"ל מטיפה משחרת ואילך ולא דם קילוח ואינו כן כדמוכח סוגיין דשמעתין דר"ל לטפויי אר"י קאתי כדפרישית. (תוס' כת"י): **על הראשון** ד"ה חייב. שהרי יש בו דם הקילוח שהוא לכ"ע דם הנפש, על האחרון ר"י פוטר שאין בו דם קילוח שיצא כולו בראשון ור"ל מחייב דשתיתה שלאחר הקילוח נמי דם הנפש הוא. (תוס' אחרות): **ר"ע.** עיין שבת דף עא: ברש"י (ד"ה למ"ד אשם ודאי): **שממין שמביא על הודע** כו'. עיין בהשמטות: [תוס' ד"ה דם חללים] השוחט. עי' ר"ן ז"ל בכתובות פה ג) :

א) [illegible] אוציא את החלב שאינו נוהג בכל ולא אוציא את הבשר שנוהג בכל ת"ל זה טמא הוא זה בלא [illegible] מהלכי שתים וחלב מהלכי שתים בלא תעשה על אכילתם. ב) נראה שדיבור זה שייך לרש"י ד"ה ודם [illegible] דם חללים. ג) נדל"ל פ"ה עיי"ש דף כד: מדפי הרי"ף, ונראה שאין ציון זה שייך לד' התוס' אלא לד' הגמ' אפילו מצות פרוש אין בו.

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"ו מהל' מאכלות אסורות הל"ו טוש"ע י"ד סי' עב סע"א:

ב [רב אלפס חולין פ"ח דף רלט. וע"ש שנוי גרסא]

כו ג מיי' פ"ו מהלכות מאכלות אסורות הל' ג:

כז ד מיי' פ"י מהלכות טומאת אוכלין הל' ג:

כח ה מיי' פ"ו מהלכות שגגות הלכה ג:

כט ו מיי' פ"א מהל' פסה"מ הלכה כו:

ל ז מיי' פ"א מהלכות מעילה הל' ה ופ"ט מהל' שגגות הלכה יא:

תורה אור השלם

1. וְזֶה לָכֶם הַטָּמֵא בַּשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל הָאָרֶץ הַחֹלֶד וְהָעַכְבָּר וְהַצָּב לְמִינֵהוּ: ויקרא יא כט

ע"פ רגמ"ה וש"מ: אַךְ אֶת זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעֲלֵי הַגֵּרָה וּמִמַּפְרִסֵי הַפַּרְסָה אֶת הַגָּמָל כִּי מַעֲלֵה גֵרָה הוּא וּפַרְסָה אֵינֶנּוּ מַפְרִיס טָמֵא הוּא לָכֶם: ויקרא יא ד

2. הֶן עָם כְּלָבִיא יָקוּם וְכַאֲרִי יִתְנַשָּׂא לֹא יִשְׁכַּב עַד יֹאכַל טֶרֶף וְדַם חֲלָלִים יִשְׁתֶּה: במדבר כג כד

3. כִּי נֶפֶשׁ הַבָּשָׂר בַּדָּם הִוא וַאֲנִי נְתַתִּיו לָכֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי הַדָּם הוּא בַּנֶּפֶשׁ יְכַפֵּר: ויקרא יז יא

4. וְאִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יֹאכַל כָּל דָּם וְנָתַתִּי פָנַי בַּנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת אֶת הַדָּם וְהִכְרַתִּי אֹתָהּ מִקֶּרֶב עַמָּהּ: ויקרא יז י

לעזי רש"י

הומי"ר. למצוץ, לבלוע על ידי שאיפה.

רבינו גרשום

ודין הוא. שיהא עובר בלאו: **ומה בהמה טמאה** בחייה **שהקלתה במגעה החמרתה בחלבה** כדאמרינן בפירקין קמא דבכורות (ו:) גמל גמל שני פעמים חד לאיסור עצמו וחד לאיסור חלבו: **מהלכי שתים שהחמרת במגען.** כשהן טמאין זבין וטמאי מתים **אינו** דין **שתחמיר בחלבן ת"ל אך את זה לא תאכלו** את הגמל וכו' זה **טמא** הוא וחלבו אבל מהלכי שתים חלבו טהור: **אוציא את החלב.** של מהלכי שתים שטהור הואיל **ואין שוה בכל** שאין לזכרים חלב **ולא אוציא דם** מהלכי שתים **ששוה בכל** בזכרים ובנקבות שיש להם דם ויהא אסור ת"ל **טמא הוא לכם** הוא **טמא** הגמל וחלבו ודמו **ואין חלב ודם מהלכי שתים טמא אלא טהור: אמר רב ששת אפי' מצות פרוש אין בו.** אלא כל זמן שהוא א) ראוי לתינוק שעדיין יונק ולא פירש לגמרי מותר אפי' לגדול למוצצו מן הדד בעודו בדד שלא פירש: **לא קרעו.** לאחר בישולו **אינו עובר עליו** הואיל ואין בו כזית דם: **כי קתני אין חייבין עליו** אלא בלא תעשה **בדם דיליה.** שמובלע בבשר הלב עצמו ופירש ממנו: **כי קאמר רב** דחייב עליו כרת קאמר בדם **דאתי ליה מעלמא.** שמתקבץ בתוך חללו של לב שאינו מדם שלו: **דם דיליה** דקאמרת **היינו דם אברים** ואמאי תנא תו דם אברים **ולטעמיך** כו': **משריף.** שואב הלב מדם הבהמה ואותו דם הוי בכרת: **ר' יוחנן אמר כל זמן שמקלח.** ההוא הוי דם הנפש: **ריש לקיש אמר מטיפה המשחרת ואילך.** כלומר הכל קרוי דם הנפש חוץ מטיפה המשחרת בלבד דקסברי חמשה דברים יש בדם הקזה שהנשמה יוצאה בו הראשון הוי טיפה שחורה ואינו מקלח אלא שותת והשני אחר כך יוצאת טיפה אדומה ושותת ג"כ והשלישי אחר כך יוצא דם מקלח. ואחר כך שחור ב) ושותת ואחר כך דם אדום ושותת ור' יוחנן סבר לא הוי דם הנפש אלא ההוא דמקלח. וריש לקיש סבר הכל הוי דם הנפש חוץ מטיפה המשחרת בין בתחילה בין בסוף: **מאי לאו אפי' ראשון ואחרון.** הכל **דשותת** קרי דם התמצית ואע"ג דהוי אדום **ותיובתא** דריש לקיש דאמר הכל הוי דם הנפש חוץ מטיפה המשחרת: **לא** מאי קא ממעט ברייתא יצא דם התמצית שהוא שותת: **בדם המשחיר** קאמר **אבל דם ראשון ואחרון** דאדום אע"פ שהוא שותת הוי דם הנפש: **ר' אלעזר בר' שמעון אמר מטיפה המשחרת ואילך.** סבר לה כריש לקיש דהכל הוי דם הנפש חוץ מטיפה המשחרת ואילך: **דם חללים ישתה.** אותו דם שהוא סמוך לחלל לאחר מיתה קרי משקה ומכשיר פי' אותו דם אחרון ששותת (הקילוח) דהוי סמוך לחלל למיתה (חייב דלית ביה אלא דם קילוח) **פרט לדם קילוח** שאינו ג) מכשיר וכ"ש דם ראשון ששותת: **על ראשון** על כוס ראשון אם אכלו **דברי הכל חייב.** דלית ביה אלא דם קילוח דכיון דבתחילה יש לו זינוק ארוך הרחיק הכוס מן הגוף וקיבל מן הקילוח בלבד ולא נפלה בו טיפה שחורה הראשון ששותת: **על כוס אחרון מי מיחייב אי לא** דאמרינן בכוס אחרון כשהיה מתמעט הקילוח היה מקרב הכוס אצל הגוף עד שיקרבו בסמוך ממש ונפלה בו מטיפה אחרונה שמשחרת ושותתת ולא יהא חייב. **א"ל הא פלוגתא** כו': **ריש לקיש אמר חייב שתי חטאות.** בשתי העלמות על כוס אחרון נמי ואע"ג דיש בו מטיפה אחרונה המשחרת כיון דרוביה הוי קילוח חייב: **ר' יוחנן אמר אינו חייב אלא חטאת אחת.** על כוס ראשון אבל על כוס אחרון כיון דיש בו מטיפה משחרת אינו חייב: **דם חולין** שאינו מכפר: **ודם התמצית** שאין הנפש יוצא בו שכבר יצאת. מניין שחייב **ת"ל כל דם: מתני' ר' עקיבא מחייב על ספק מעילה אשם תלוי.** כגון חתיכה אחת ספק חולין ספק קודש או שתי חתיכות אחת של חולין ואחת של קודש ואין ידוע איזה אכל חייב להביא אשם תלוי אע"ג דאין מביא על הודע שלו חטאת אלא אשם: **וחכמים פוטרין.** מאשם תלוי דקסברי דאין מביא אשם תלוי אלא על דבר שחייב על זדונו כרת לאפוקי מעילה דאין חייבין על זדונה אלא מיתה או לאו (וחכמים פוטרין) אלא לכשיודע לו מביא קרן וחומש ואשם ודאי: ור' עקיבא סבר לה כר' טרפון דאי בעי מייתי בתחלה מעילה וחומשה היינו קרן וחומש ויביא עמה אשם בשני סלעים ומתני ויאמר אם בודאי כו'. ותו לא צריך מידי. [illegible] **שאינו מביא את מעילתו עד שיודע לו** כלומר שאם לא רצה להביא את מעילתו קרן וחומש ולא אשם תלוי ד) קודם שנודע לו כרבנן דפטרי קודם מ"מ לכשיודע לו יביא מעילתו קרן וחומש **ויביא עמה אשם** דבלא קרן וחומש לא מצי מייתי אשם ודאי [illegible] היינו אשם ודאי כרבנן: א"ל **רבי טרפון** לר' עקיבא דמחייב על ספק מעילות אשם תלוי בלא תנאי: וקאמר ר' טרפון **מה לזה מביא שתי אשמות.** כלומר בתחלה אשם תלוי והדר כשיודע לו אשם ודאי **אלא מביא מעילה** וחומשה **ויביא אשם** אחד **בב' סלעים** [illegible] לפי שממין **שהוא מביא על הודע** היינו אשם ודאי נמי מצי **מביא על לא הודע** אשם תלוי ושם אשם אחד הוא: **א"ל ר' עקיבא** הואיל ואתה מיקל עליו להביא אשם אחד ולהתנות **נראין דבריך** דהוי קולא **במעילה מעוטה** כגון שלא מעל אלא בשוה פרוטה של [illegible] מעילה וחומש ויביא אשם אחד ויתנה. אלא שהרי **שבאת לידו** שאירע לו שמעל בשוה **מאה מנה** אם יביא מעילה וחומש ואשם אחד ויתנה הרי זו חומרא גדולה שמביא ממון זה מספק: **לא יפה לו שיביא אשם** תלוי תחילה ויחזור ויביא אשם ודאי לכשיודע [illegible] לו לעולם ונמצא נפטר באשם זה בלבד **ואל יביא** עכשיו **ספק מעילה במאה מנה** כדאמרת ומדאמר ליה נראין דבריך במעילה מעוטה (הא נראין דבריך) [נראין הדברים] שמודה ר' **עקיבא לר' טרפון במעילה מעוטה** דיביא מעילה וחומש ואשם אחד ויתנה:

א) [illegible] תוך הדד ראוי לתינוק כל זמן שיונק ולא פירש מלינק עד ד' וה' שנים ואם פירש מן הדד אף לגדול מותר. [המגיה בווילנא] ב) בהוצאת אילן וכעי"ז בכי"י: ואחר כך אדום ושותת ואחר כך דם שחור ושותת. ג) בכי"י והוצאת אילן: שאינו לאחר מיתה דזהו דם הנפש ואינו קרוי משקה ואינו מכשיר. ד) בכי"י והוצאת אילן: (במקום "ולא אשם תלוי") "בלא אשם ודאי".

מוסף רש"י

חלב מהלכי שתים. חלב של אשה המהלכת בשתי רגלים (כתובות ס.). **בהמה טמאה שהקלתה במגעה.** שאינה מטמאה מחיים, **החמרתה** [illegible] (ו:) גמל גמל שני פעמים, חד לאסור חלבו (כתובות שם). **אוציא את החלב שאין שוה בכל.** שהרי בטהורה [illegible] **פרוש.** מדרבנן, **אין בו.** מדאורייתא שרי ורבנן נמי לא גזור ביה, דאמרינן חלב מהלכי שתים טהור (שם). **לא** [illegible] יות בכרת (חולין קט.). **וחייבין עליו כרת.** אם לא קרעו לאחר בשולו, אבל בשרו אינו נאסר, שהלב חלק הוא [illegible] בפסחים (עד:) שאני לב דשיע (חולין שם). **מטיפה המשחרת ואילך.** משהוא מתחיל לצאת שחור (סנהדרין נט.) [illegible] נפש (חולין לז.). **פרט לדם קילוח.** שמקיז את הבהמה בתחלה הדם שותת בטיפה אחת או שתים ואח"כ הוא [illegible] (שם). **שאינו מכשיר את הזרעים.** לישנא דקרא נקט (ויקרא יא) וכי יותן מים על זרע (חולין שם). **מודה ר'** [illegible] ראוי לזריקה (פסחים סה.). **דם שהנפש יוצאה בו.** דם קילוח, שמשפשה דמים הם בפרק דם שחיטה (שם סה:). [illegible] מה ת"ל כל דם. באחרי מות איש איש מבית ישראל ומן הגר הגר בתוכם אשר יאכל כל דם ונתתי פני וגו', **אין לי.** שיהא בכרת, **אלא דם קדשים שהנפש יוצאה בו שהוא מכפר,** שראוי לכפרה על המזבח, דהא כפרה כתיבא הכא ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר, והני הוא דראויין לכפרה, **דם חולין ודם התמצית.** של קדשים דאינם ראויים לכפרה כדאמרינן בסוף תמיד נשחט בפסחים (סה. לעיל ד:). **ר"ע מחייב על ספק מעילה.** פי' היו לפניו שתי חתיכות אחת של קודש ואחת של חולין ואכל אחת מהן ואינו יודע איזו אכל, מביא אשם תלוי (שבת עא:). **שאינו מביא את מעילתו.** כלומר אינו משלם קרן וחומש, **עד שיתודע לו ויביא עמו אשם ודאי.** אשם מעילות ודאי, כי היכא דאשם תלוי דשאר עבירות דספק כרת אינו מכפר כפרה גמורה וכשיודע לו דודאי חטא מביא חטאת, אף זה כשיודע לו יחזור ויביא אשם ודאי (שם). **מה לזה מביא שתי אשמות.** ולא דמי לאשם תלוי דספק חטאת, דהתם ספקו איל ודאו נקבה, הלכך כי מתידע ליה בעי לאתויי נקבה, אבל זה שניהם מין אחד, כדאמר שממין שמביא על הודע מביא על לא הודע, שזה איל וזה איל, יביא קרן וחומש ויביא איל ויאמר אם ודאי מעלתי זו מעילתי וזו אשמי, ואם ספק, שלא עתיד ספקי להודע לי, אשם זה יהיה אשם תלוי והקדש זה לנדבה ולכי מתיידע ליה לא בעי לאתויי אשם אחרינא (שם).

גמ' א)ת"ר 1ואם נפש לחייב על ספק מעילות אשם תלוי דברי ר' עקיבא וחכמים פוטרים לימא בהא קא מיפלגי דר' עקיבא סבר למדין עליון מתחתון ורבנן סברי אין למדין עליון מתחתון אמר רב פפא דכולי עלמא למדין עליון מתחתון דאם כן צפון בבן בקר א] לא משכחת להו אלא הכא היינו טעמא דרבנן דפטרי ב]דגמירי ב)מצות מצות מחטאת (א) מה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת ג](ועל ספיקו אשם תלוי) אף כל ד]שחייבין על זדונו כרת ועל ה]ספקו חטאת ועל שגגתו אשם תלוי לאפוקי מעילה דאין חייבין על זדונו כרת ג)דתניא הזיד במעילה רבי אומר במיתה וחכמים א)אומרים באזהרה ור' עקיבא סבר כי ילפינן מצות מצות מחטאת חלב להכי הוא דילפינן מה להלן בקבועה אף כאן בקבועה לאפוקי עולה ויורד דלא ורבנן סברי ד)אין גזירה שוה למחצה ו]מכלל דר' עקיבא סבר יש גזירה שוה למחצה ז]אלא דכולי עלמא אין גזירה שוה למחצה ח]אלא היינו טעמא דר"ע דאמר קרא ואם נפש ה)וי"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד עליון מתחתון ורבנן סברי תחתון הוא דגמר מעליון ב)לאשם בכסף שקלים ט]ור"ע סבר ו)אין היקש למחצה מכלל דרבנן סברי יש היקש למחצה והא קיימא לן דאין היקש למחצה דכולי עלמא אין היקש למחצה והכא ה"ט דרבנן י]דגמירי מצות מצות אפקיה מהקישא ור"ע אשם בכסף שקלים יא] נפקא ליה 2מזאת תורת האשם תורה אחת לכל האשמות לאשם דבכסף שקלים ורבנן אע"ג דכתיב זאת תורת האשם איצטריך למכתב ואם נפש וי"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד תחתון מעליון יב]ואי מזאת תורת האשם הוה אמינא כי אמינא תורה אחת לכל אשמות הני מילי בשאר אשמות ודאין אבל אשם תלוי כיון דעל ספק חלב קאתי אימא לא יהא ספיקו חמור מודאו מה ודאו חטאת בת דנקא אף ספיקו אשם בר דנקא אהכי כתב רחמנא ואם נפש וי"ו מוסיף על ענין ראשון הא ניחא למאן דדריש זאת תורת האשם אלא למאן דלא דריש זאת תורת האשם מאי איכא למימר יליף בערכך בערכך מאשם מעילה אשם שפחה חרופה יג] לא כתב בה בערכך ילפינן באיל איל: יד]מודה ר"ע כו': ואם ספק מאי קאמר אמר רבא תני אם בספיקו עומד לעולם יהא אשם תלוי טו] שממין שהביא על הודע (ב) מביאו על שלא הודע סוף סוף כי מתידע ליה בעי לאיתויי אשם ודאי אמר רבא מדברי שניהם נלמד אשם ודאי לא בעי ידיעה (ג) טז]לכתחלה: מתני' ז)האשה שהביאה חטאת העוף יז][אם] עד שלא נמלקה נודע לה שילדה ודאי תעשינה ודאי שממין שהיא מביאה יח]על הודע מביאה על לא הודע חתיכה של חולין וחתיכה של יט]הקדש אכל אחת מהן ואין יודע איזה מהן אכל ד)פטור ר"ע מחייב כ]אשם תלוי ה)אכל את השניה מביא אשם ודאי אכל אחד את הראשונה ובא אחר ואכל את השניה זה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי דברי ר"ע ר"ש אומר שניהן מביאין אשם אחד ר' יוסי אומר

גמ' ואם נפש (ד) כא]**אדם.** באשם תלוי כתיב ולעיל מיניה באשם מעילות כב] קמיירי בויקרא: **לחייב על ספק מעילות אשם תלוי.** קס"ד מדכתבינהו גבי הדדי: **עליון.** מעילות: **מתחתון.** אשם תלוי: גליון ה"ג **אלא הכא היינו טעמא דר' עקיבא דכתיב ואם נפש: לימא בהא קא מיפלגי.** דמר סבר הקישא עדיף ומר סבר ג"ש עדיף: **לא דכולי עלמא הקישא עדיף.** שהרי אין משיבין על ההיקש ח) ואמרי לך רבנן היינו היקש דתחתון למד מעליון לכסף שקלים: **ור' עקיבא סבר אשם לכסף שקלים נפקא ליה מזאת תורת.** אלא היקש להכי אתא ללמוד עליון מתחתון. והכי פירש רחמנא ט) והוא הוא שבקונטרס אלא ע"כ מבואר היטב. עכה"ג: (ה) **אם כן.** דלרבנן אין למדין לא אשכחן לפון בבן בקר דחטאת ועולה יהו טעונין שחיטה בלפון דלפון כתיב בבן לאן בויקרא [א] ובמסכת זבחים (מח.) יליף בן בקר בהאי דינא בעליון מתחתון: באשם תלוי כתיב [ויקרא ה] מלות ובחטאת כתיב [שם ד] מלות: **חטאת חלב.** היינו סתם חטאת ולהכי נקט חלב משום דסמוכה לחלב דכתיב בויקרא [ג] כל חלב וכל דם לא תאכלו וסמיך ליה נפש כי תחטא וגו': **במיתה.** בידי שמים: **לאפוקי עולה ויורד.** כגון שמיעת קול וביטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו דלא מייתי על ספיקו אשם תלוי: **וי"ו מוסיף על ענין ראשון כו'.** הילכך אתא היקש ואפקיה מגזירה שוה להא מילתא ועל כרחין גזרה שוה זו למחלה: (ו) בעליון כתיב כסף שקלים והקישא לתחתון מעליון הוא דאתא ולא למילף עליון מתחתון (לשווייה גזרה שוה למחלה): **ורבי עקיבא אין היקש למחלה** לא גרסינן לה דלאו היינו היקש למחלה ובשחיטת קדשים בפרק איזהו מקומן (דף מח.) איתא לכולה הא שמעתא ולא גרסינן להא אלא הכי גרסינן **ורבי עקיבא אשם בכסף שקלים מנא ליה** כג] **כו'**(ז). הילכך על כרחיך הקישא לאפוקי מגזירה שוה אתא למיהוי גזירה שוה למחלה דאי לאו להכי אתא היקישא למאי תדרוש ליה: **הניחא למאן דדריש תורת.** בשמעתא קמייתא דמנחות (דף ג:) וזאת תורת המנחה י) תורה אחת לכל המנחות: **הניחא למאן דדריש.** מאי ר"ע למימר הכי כד]לא איצטריך היקישא לאשם בכסף שקלים דמהכא נפקא וכי איצטריך היקישא לספק מעילות לאשם תלוי: **בערכך בערכך.** אשם תלוי מאשם מעילות: **אשם שפחה חרופה יליף מאיל איל.** אשם נזיר דכתיב בספרים שבוש הוא דהא באשם נזיר (במדבר ו) כבש בן שנתו כתיב ואמרינן בפרק ד' מחוסרי כפרה (לעיל י:) מדאיל בן שתי שנים בשני סלעים כבש בן שנתו בסלע: **מאי קאמר ואם ספק.** הא פשיטא דספק הוא לו: **סוף סוף.** כי הביא במעילה מועטת מעילתו ואשמו בתנאי אכתי לא נפיק מידי שני אשמות דכי מתידע ליה דודאי מעל בעי איתויי אשם ודאי דקא סלקא דעתין אשם דומיא דחטאת וחטאת שהביא על ספיקה אשם תלוי כי מתידע ליה ודאי בעי איתויי חטאת: **מדברי שניהם.** דר' עקיבא ור' טרפון דמודו במעילה מועטת: **לא בעי ידיעה בתחלה.** הילכך כי אתייה מספק על תנאי עולה לו לאשם ודאי כי מתיידע ליה: **מתני' חטאת העוף.** ספק ילדה מין פטור או מין חיוב מביאה קינה העולה מביאה ומתנה אם מין חיוב הוא זו עולתה ואם לאו תהא נדבה אבל חטאת מביאה מספק ואינה נאכלת: **תיעשה ודאי.** ויאכל לכהנים: **ר' עקיבא מחייב.** ר' עקיבא לטעמיה [ע"א] דמחייב אשם תלוי בספק מעילות: **שניהן מביאין אשם אחד.** בשותפות ויאמר זה לזה אם אכלת חתיכה של קדש יהא חלקי מחול כה][לך] ויהא אשם כולו עליך:

אם עד שלא נמלקה הודע כו' כו]**ועושה ודאי.** פירוש ותאכל כשאר חטאת ואם תאמר מאי איריא שנודע לה קודם שנמלקה אפילו לאחר שנמלקה נמי תאכל לכהנים דאי משום דלא הויא ידיעה בשעת מליקה הא אמרינן בפרק קמא דמכילתין (דף ז.) מודה ר' יוסי במחוסר כפרה דכיון דאינו מביא רק לאישתרויי בקדשים דלא בעי ידיעה בתחלה ואי טעמא הוי גזירה שמא יאמרו חטאת העוף הבא על הספק נאכלת הניחא לר' יוחנן דאמר לקמן בפרק המביא (דף כו:) דאם משנמלקה נודע כז]לו שילדה ודאי אסור גזירה כו' אלא לרב דאמר לקמן דאפילו נודע לו משנמלקה כיון שנודע לו קודם הזאה מותרת באכילה אם כן אמאי כח]לא נקט משנמלקה ויש לומר דהוא הדין לאחר מליקה ולא אתא לאפוקי רק אחר הזאה דאז ודאי אתו למימר חטאת העוף הבא על הספק נאכלת:

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' פ"א מהל' מעילה הל' ג:

לב ב מיי' פ"ד מהל' פסה"מ הל' כב:

לג ג מיי' פ"ז שם הל' יא:

לד ד ה מיי' פ"ט מהל' שגגות הל' יב:

מוסף רש"י

ואם נפש. גבי אשם תלוי כתיב בויקרא ואם נפש כי תחטא וגו', ולמעלה הימנה פרשת מעילה ודאית, שידע לאחר זמן שנהנה מן ההקדש בשוגג וחייבו עליו אשם ודאי (זבחים מח.). **על ספק מעילות.** הקדש וחולין לפניו ונהנה מאחד מהם כסבור שניהם חולין ועכשיו אינו יודע מאיזה מהן נהנה, מביא אשם תלוי להגן עליו מן היסורין עד שיודע לו שודאי מעל ומביא אשם ודאי, וגם הוא איל בכסף שקלים (שם). **למדין עליון מתחתון.** פרשת הקדש מפרשת אשם תלוי שתחתיה, למימרא דהנהנה מן ההקדש נמי מייתי אשם תלוי על ספיקו (שם). **מצות מצות מחטאת.** נאמר מלות באשם תלוי ועשתה אחת מכל מלות, וכן בחטאת מה חטאת באה על שגגת זדון כרת, כדילפינן בהוריות (ח.) אף אשם תלוי על ספק דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת (זבחים שם). **הזיד במעילה.** בהנאת קדש שבשגגתה מעילה (פסחים לג.) נהנה מן ההקדש שיש בו מעילה במזיד (סנהדרין פג.). **מה להלן בקבועה.** גמר לה להך גזירה שוה הכי מה חטאת חלב קרבן קבוע לעני כעשיר, אף אשם תלוי אינו בא אלא על ספק חטאת קבוע, **לאפוקי עולה ויורד דלא.** ספק נכנס טמא למקדש ספק לא נכנס, הואיל וודאי בעולה ויורד אין מביא על ספיקו אשם תלוי (זבחים מח.). **אין גזירה שוה למחצה.** וכי היכי דגמרינן לה לגבי הא מילתא גמור מיניה נמי דאינו בא אלא על ספק כרת (שם). **תחתון הוא דגמר מעליון.** היקש להכי אתי דתחתון הוא דגמר מעליון לקנות אשם בשתי סלעים, דגבי אשם מעילות כתיב בערכך כסף שקלים וגמר אשם תלוי מיניה שלא תאמר לא יהא ספיקו של כרת חמור מוודאו (שם). **דנקא.** שתות, כלומר מעה כסף שהוא שתות של דינר, ולאו דוקא נקט אלא דמים קלים בעלמא שלא ניתן לה קלבה (שם). **יליף בערכך בערכך.** באשם תלוי ובאשם גזילות כתיב בערכך לאשם וגמרינן מערכך דאשם מעילות דכתיב ביה בערכך כסף שקלים (שם). **ילפינן באיל איל.** כתיב ביה בשפחה חרופה באיל האשם ובאשם מעילות נמי כתיב באיל האשם, ואשם נזיר ואשם מצורע לא מרבינן משום דכתיב כבש בן שנה, ומדאיל שהוא בן שתי שנים בא בשתי סלעים, כבש בן שנה בא בסלע (שם).

רבינו גרשום

גמ' **ואם נפש** כי תחטא וגו'. דכתיב בפרשת אשם תלוי לחייב על ספק מעילה אשם תלוי בא לפרש דברי ר' עקיבא כדמפרש טעמא דוי"ו מוסיף על ענין ראשון ולמעלה מפרשה זו כתיבא פרשת מעילות דמביא אשם ודאי וילמד עליון מתחתון מה בפרשה תחתונה אשם תלוי אף עליון נמי מביא על ספיקו אשם תלוי: **דאם כן.** דאין למדין עליון מתחתון **צפון** שחיטת צפון **בבן בקר לא משכחת** לה דאם עולה קרבנו מן הבקר היינו עליון ולא כתיב ביה צפון ובאם מן הצאן עולה קרבנו כתיב ביה צפונה וילמד עליון מתחתון: **דגמרי מצות מצות מחטאת חלב** כתיב גבי חלב בעשותה אחת ממצות וכתיב באשם תלוי ועשתה אחת מכל מצות מה להלן בחלב דהיינו **דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת** כו'. ור' **עקיבא** מחייב על ספק מעילות אשם תלוי **סבר** להכי ילפינן מצות מצות מחטאת חלב להכי ילפינן **מה להלן** גבי חלב **בקבועה** דחטאתו קבועה ומביאה על ספיקה אשם תלוי **אף כל** שקרבנו **בקבועה** מביא על ספיקן אשם תלוי **לאפוקי** היכא **דבעולה ויורד** הוא דאין ודאי קבוע אין מביא על ספיקו אשם תלוי: **ורבנן סברי אין גזירה שוה למחצה.** אלא כי היכי דילפת גזירה שוה דמה להלן בקבועה אף כאן בקבועה יליף נמי מה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת אף כל שחייבין הילכך פטרי: **וילמד עליון** מתחתון כדאמרן: **ורבנן סברי תחתון הוא דגמר מעליון לאשם בכסף שקלים.** מה בעליון באשם ודאי מביא אשם בכסף שקלים אף תחתון אשם תלוי צריך אשם בכסף שקלים: **ור' עקיבא סבר אין** א) היקש **למחצה.** אלא כי היכי דילפי אשם בכסף שקלים לילפו נמי עליון מתחתון: אלא **טעמא דרבנן** דפטרי דקא סברי **אתיא מצות מצות.** כדמפרשי ליה רבנן **ואפקיה מהקישא** דלא ילפינן עליון מתחתון: **אהכי כתב רחמנא ואם נפש** דוי"ו **מוסיף על ענין ראשון וילמד תחתון** מעליון דמה עליון בכסף שקלים אף תחתון בכסף שקלים: **הניחא.** לר' עקיבא **למאן דדריש זאת תורת** מצי יליף מזאת תורת **אלא למאן דלא דריש זאת תורת** כדאמרי' בפרק קמא דמנחות **מאי איכא למימר. יליף בערכך בערכך מאשם מעילות** מה ערכך דאשם מעילות כסף שקלים אף ערכך דאשם תלוי נמי כסף שקלים ואשם גזילות נמי כתיב ביה בערכך לאשם ב). **שפחה חרופה דלא כתיב בה בערכך** כתיב ביה **באיל** וכתיב באשם מעילות **איל** אבל אשם נזיר ואשם מצורע כיון דאינו קבוע ועוד דכתיב בהו כבש ולא איל לא בעי למיהוי בכסף שקלים: לישנא אחרינא כו' לא דכולי עלמא היקש עדיף דאין משיבין על ההיקש. ואמרי לך רבנן היינו היקש דתחתון הוקש לעליון לכסף שקלים [דלא] נפיק מזאת תורת וכי אתאי היקשא דתחתון הוקש לעליון לכסף שקלים ור' עקיבא סבר אשם לכסף שקלים נפיק מזאת תורת וכי אתאי היקש (דתחתון הוקש) ללמד עליון מתחתון: **ואם ספק מעלתי המעות** יהיו נדבה והאשם תלוי: **ואם ספק מאי קאמר.** הא ודאי בספק מיירי ר' עקיבא ורבנן ור' טרפון דספק [מייתי] אשם תלוי: **אמר רבא תני הכי אם בספיקו** אני **עומד לעולם** שלא יודע **לעולם יהא אשם תלוי** ויפטר: קס"ד **דסוף סוף** בין לר' טרפון ובין לר' עקיבא **כי מתיידע ליה** דודאי מעל **בעי מייתי אשם ודאי** ומאי קמ"ל ר' טרפון ור' עקיבא: **אמר רבא** הא קמ"ל **דמדברי שניהם נלמד דאשם ודאי לא בעי ידיעה בתחלה** שאם לא נודע לו תחילת המעשה אלא סוף המעשה מביא נמי אשם ודאי מדקאמר אם בודאי מעלתי זה מעילתי וזה אשמי ודאי שאם יודע לי אח"כ שאפטר בזה ואף על גב דבתחילת הבאתו לא היתה לו בו ידיעה ודאית יועיל אלמא דאשם ודאי לא בעי ידיעה בתחילה: **מתני' האשה שהביאה חטאת העוף ספק.** שאינה יודעת אם נפל הפילה או רוח הפילה **אם עד שלא נמלקה נודע** שודאי **ילדה תעשה** חטאת זו **ודאי** ותעלה לה אף על גב דמתחילה הביאה בספק מ"ט תעשה ודאי הואיל **וממין שהיא מביאה על לא הודע** ספק חטאת **מביאה על** הודע חטאתה ג) דהאי נמי שם זבח אחד: **ואין ידוע איזו מהן אכל פטור** היינו אליבא דרבנן דפטרי בספק מעילות: **אכל את השניה מביא אשם ודאי.** דממה נפשך אכל קודש: **ר' שמעון אומר שניהם מביאין אשם** ודאי **אחד** ומתנין כל אחד אומר אם חברי אכל את הקודש יהא חלקי של אשם נתון לו ויתכפר בכולן:

א) בכי"י והוצאת אילן: אין חוששין לג"ש למחצה. ב) בהוצאת אילן: **באשם** (וקאי על תיבות "שפחה חרופה" דלקמיה). ג) במלאכת שלמה הביא מפי' רגמ"ה: מביאה על הודע חטאת דהוי כמו שם זבח אחד.

מסורת הש"ס

א) [זבחים מח. ושם כל הסוגיא ע"ש], ב) [לקמן כה:], ג) פסחים לג. סנהדרין פג. פד., ד) [מנחות ד.], ה) [יבמות ט. וש"נ], ו) [נדרים ז.], ז) [לקמן כו: ע"ש], ח) [ב"ק סג:], ט) [עי' יעב"ץ], י) [ויקרא ו],

שינויי נוסחאות

א] בקר לרבנן לא משכחת לה. (ש"מ): **ב]** דפטרי דגמרי מלות מלות מחטאת חלב מה. (ש"מ): **ג]** בזבחים ליתא. (גליון): **ד]** אף כל דבר שחייבין. (ש"מ): **ה]** ועל שגגתו חטאת מביא על ספיקו אשם תלוי. (ש"מ, וכעין זה בגליון): **ו]** למחצה אלא מכלל. (דפו"ר): **ז]** למחצה הא קי"ל דאין גז"ש למחצה אלא. (ש"מ): **ח]** למחצה והכא ה"ט. (ש"מ): **ט]** מתיבת ור"ע סבר עד תיבת ור' עקיבא אשם כל זה לא גרים רש"י. (ש"מ): **י]** דרבנן דאתיא מלות. (ש"מ): **יא]** שקלים מנא ליה נפקא. (ש"מ): **יב]** מעליון דאי מזאת. (ש"מ): **יג]** חרופה. ס"א ואשם גזילות והרא"ק לא גרים ליה וכן רש"י ז"ל. (ש"מ): **יד]** [תיבות מודה ר"ע כו' נמחק ומקומס להלן עיין באות הבאה]. (ש"מ): **טו]** תיבות אלו הם פיסקא מל' המשנה, שממין שהביא על הודע מביא על שלא הודע כו' מודה ר"ע כו' סוף. (ש"מ): **טז]** ידיעה בתחילה. (ש"מ): **יז]** נ"ל, ספק אם. (גליון וש"מ): **יח]** על ס"א לא הודע מביא על הודע. (ש"מ, ועיין מלאכת שלמה): **יט]** של קודש אכל. (ש"מ): **כ]** מחייב באשם תלוי. (ש"מ): **כא]** תיבת אדם נמחק. (ש"מ): **כב]** מעילות ודאי קמיירי. (ש"מ): **כג]** ליה נפקא ליה מזאת תורת האשם ורבנן אע"ג דכתיב זאת תורת האשם איצטריך ואם נפש דאי מתורת האשם סד"א ה"מ בשאר אשמות הניחא כו' נפקא ליה מזאת תורת וכו' הלכך על כרחין. (ש"מ): **כד]** ולא איצטריך. (ש"מ): **כה]** כ"ה בש"מ: **כו]** כו' תעשינה ודאי. (ש"מ): **כז]** נ"ל לה וכן לקמן. (גליון): **כח]** אמאי נקט קודם שנמלקה וי"ל. (ש"מ), ולפנינו "לא נקט" ע"פ בה"ז:

תורה אור השלם

1. וְאִם נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וְעָשְׂתָה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְיָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְלֹא יָדַע וְאָשֵׁם וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ: ויקרא ה יז
2. וְזֹאת תּוֹרַת הָאָשָׁם קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא: ויקרא ז א

הגהות הב"ח

(א) גמרא מלות מחטאת חלב מה להלן: **(ב)** שם על הודע מביא כצ"ל ואות ו' נמחק: **(ג)** שם ידיעה בתחלה כצ"ל ואות ל' נמחק: **(ד)** רש"י ד"ה ואם נפש באשם כצ"ל ותיבת אדם נמחק: **(ה)** ד"ה דא"כ דלרבנן וכו' מתחתון הס"ד ואח"כ מ"ה מצות מצות באשם: **(ו)** ד"ה ו' מוסיף וכו' למחלה הס"ד ואח"כ מ"ה **לאשם בכסף שקלים** בעליון כתיב: **(ז)** ד"ה ור"ע אין וכו' מנא ליה כו' ומשני הילכך:

שיטה מקובצת

אף כל [דבר] שחייבין על זדונו כרת כו'. וא"ת הא תינח למאן דיליף בפ"ק דיבמות (ט.) מגז"ש דעליה עליה דאין חייבין חטאת אלא בדבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת יכול לאפוקי מעילה דדבר הלמד בגז"ש חוזר ומלמד בגז"ש אלא למאן דמפיק מתורה אחת הוקשה כל התורה כולה לע"ז היכי ילפינן הכא ממצות הוי דבר הלמד בהקש ואינו חוזר ומלמד בגז"ש כדאיתא באיזהו מקומן (מט:) וי"ל דמן הדין היה לנו לומר דמביאין אשם תלוי על כל דבר אפילו על דבר שאין חייבין על זדונו כרת וגז"ש דהכא דמצות מצות אתי למעוטי מעילה דלא בא על ספיקו אשם תלוי ומיעוט ילפינן שפיר מגז"ש דהכא ולא דמי לכאשר עשה דאנו צריכין לגמורי מיניה שתי כליות אפר העלם דלא כתיבי ביה. (תוס' כת"י): **ורבנן סברי תחתון הוא דגמר מעליון לאשם בכסף שקלים.** וא"ת ל"ל לרבנן לגמור (עליון מתחתון) [תחתון מעליון] לכסף שקלים תיפוק ליה מערכך ערכך ויש לומר דאיצטריך לכדאמר תלמודא (דלעיל) דלא תימא ה"מ בשאר אשמות אבל אשם תלוי כיון דעל ספק קאתי לא יהא ספיקו חמור מעיקר דחטאת ודאי היא בת דנקא אף ספק אשם בת דנקא. תוס': **אלא למאן דלא דריש.** פלוגתא היא בפ"ק דמנחות (ג.) ותימה דבפרק דם חטאת (זבחים צב.) משמע ליכא מאן דפליג אגז"ש דזאת תורת וי"ל דבדבר הכתוב בהדיא בקרא ליכא מאן דפליג. תוס': **מדברי שניהם נלמד אשם ודאי לא בעי ידיעה בתחילה.** מכאן קשה לפי' רש"י ז"ל שפי' בפ' כלל גדול (שבת עא:) אמר עולא למ"ד אשם ודאי לא בעי ידיעה בתחלה דהיינו פלוגתא דר' ישמעאל ור' עקיבא, אלא ר' יוסי הוא דפליג אר' ישמעאל ור"ע וסבר דבעי ידיעה בתחלה כמו שמפרש א) . תוס' הרא"ש ז"ל: **ידיעה בתחילה** עיין שבת דף עא (ע"ב) בתוס' (ד"ה מאן דאמר): **האשה שהביאה חטאת העוף ספק.** כגון שהפילה דבר שהוא ספק אם חייבת עליה קרבן או לאו דמביאה עליה חטאת העוף ואינה נאכלת. תוס' כת"י: **אם עד שלא נמלקה נודע לה** ב) . שילדה דבר שחייבת עליה קרבן תעשה ודאי ונאכלת ואם נודע לה אחר שנמלקה פליגי בה רב ור"י בפ' בתרא (כו:) דרב אמר מזה דמה ומכפרת ומותרת באכילה ור"י אמר אסור גזירה שמא יאמרו חטאת העוף הבא על הספק נאכל ותניא כוותיה, ותימא קצת לרב למה לי עד שלא נמלקה משנמלקה נמי כן הוא וצריך לומר דלא נקט לא נמלקה אלא לאפוקי לא נודע לו אלא אחר הזאה. תוס' כת"י: **חתיכה של קודש וחתיכה של חולין כו' מביא אשם תלוי** ג) דלית ליה דבעינן חתיכה משתי חתיכות ואפילו האחרון חייב להביא אשם תלוי, וא"ת ד) אמאי לא מייתי אשם ודאי בתנאי וי"ל דאה"נ אלא דמיירי דהלך זה למזרח וזה למערב דלא מצי מייתי בתנאי ואשמועינן דמייתי על ספק מעילות אשם תלוי וגם אשמועינן דלא בעינן חתיכה משתי חתיכות. תוס': **ר"ש אומר שניהם מביאין אשם אחד.** עיין בהשמטות: [תוס' ד"ה **אם עד שלא נמלקה**]. גליון. והאי דלא תנא לאחר שנמלקה דאי תנא הו"א ה"ה אחר ההזאה לפי שאין בין מליקה להזאה כלום. הרא"ש ז"ל:

א) עיין בהשמטות ד"ה שממין שמביא וכו'. ב) לכאורה שייך דיבור זה לתוס' ד"ה אם עד שלא נמלקה. ג) בדפוס וילנא ובכת"י הוא לקמן דף כג. ונראה שמחוסר מקום הובא לקמן אבל מקומו הוא כאן. ד) לכאורה צ"ע הלא כן אמר ר"ש. ועיין בשינויי נוסחאות במשניות וילנא בסוף משנה ד שהביאו : בד"נ ליתא הדבור ר"ש אומר וכו'. ונראה שכן גרסת רבינו.

[א]אין שנים מביאין אשם אחד [ב]חתיכת[א] חלב וחתיכת חולין אכל אחת מהן ואינו יודע איזה מהן אכל מביא אשם תלוי אכל את השניה מביא חטאת [ג]אכל אחד את הראשונה ובא אחר ואכל את השניה זה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי ב](דברי ר"ע) [א]ר"ש אומר שניהם מביאין חטאת אחת רבי יוסי אומר אין שנים מביאין חטאת אחת ג][ד]חתיכת חלב וחתיכת קודש אכל אחת מהן ואינו יודע איזה מהן אכל מביא אשם תלוי אכל את השניה מביא חטאת ואשם ודאי אכל אחד את הראשונה ובא אחר ואכל את השניה זה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי רבי שמעון אומר שניהן מביאין חטאת ואשם ר' יוסי אומר אין שנים מביאין חטאת ואשם ד]אחד [ה]חתיכת חלב וחתיכת חלב קודש אכל אחת מהן ואין יודע איזו מהן אכל מביא חטאת רבי עקיבא אומר אף אשם תלוי אכל את השניה מביא שני חטאות ואשם ודאי אכל אחד את הראשונה ובא אחר ואכל את השניה זה מביא חטאת וזה מביא חטאת רבי עקיבא אומר ה]זה וזה מביאין אשם תלוי ר' שמעון אומר זה מביא חטאת וזה מביא חטאת ושניהן מביאין אשם אחד רבי יוסי אומר אין שניהן מביאין אשם אחד [ו]חתיכת חלב וחתיכת חלב נותר אכל אחת מהן ואין יודע איזה מהן אכל מביא חטאת ואשם תלוי אכל את השניה מביא ג' חטאות אכל אחד את הראשונה ובא אחר ואכל את השניה זה מביא חטאת ואשם תלוי וזה מביא חטאת ואשם תלוי ר"ש אומר זה מביא חטאת וזה מביא חטאת ושניהן מביאין חטאת אחת [ז]ר' יוסי אומר כל חטאת שהיא באה על חטא אין שנים מביאין אותה: **גמ'** ו]א"ל רבא לרב נחמן לרבי יוסי חטאת הוא דלא מייתו שניהן הא אשם תלוי מייתו שניהם היינו ת"ק וכ"ת [ג]חתיכה משתי חתיכות איכא בינייהו והתניא רבי יוסי אומר זה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי א"ל הא קמ"ל [ד]דמאן ת"ק ר' יוסי: חתיכת חלב וחתיכת קדש [כו'] חתיכת חלב וחתיכת חלב קודש כו' חתיכת חלב וחתיכת חלב נותר כו': א"ל רבא לרב נחמן וליתי נמי אשם ודאי דנותר דקדש הוא אמר ליה דלית ביה שוה פרוטה והא מעיקרא דאית ביה שוה פרוטה עסקינן דקתני אשם ודאי אמר ליה ההיא חתיכה דלא נותר היא שויא ז]פרוטה [ה]והא יש אוכל אכילה אחת דקתני ביה נותר וקתני מביא ארבע חטאות ואשם אחד אמר ליה ההיא בגסה ח] וההיא בדקה ט](ולא קשיא) ההיא בימות הגשמים הכא בימות החמה: אכל אחד את הראשונה כו': אמר ליה רבא לרב נחמן ומי אמר ר"ש איסור חל איסור והא תניא [ו]רבי שמעון אומר [ז]האוכל נבלה ביום הכיפורים פטור אמר רב י]ששת בריה דרב אידי כגון דאכל כוליא בחלבה וכוליא בחלבה נמי הא קאי עלה באיסור עולין היכי אתי איסור נותר חייל עלה וכי תימא סבירא ליה לר"ש דנותר איסור חמור הוא וחייל על איסור קל דעולין והא נבלה דאיסור קל הוא ויום הכיפורים דאיסור חמור הוא ולא קאתי איסור יום כיפורים דחמור וחייל על נבלה דקל הוא אלא בקדשים גלי רחמנא דאתי [ז]איסור חל על איסור

אין שנים מביאין אשם אחד. דלית ליה תנאי בקרבנות אלא אם כדברי חכמים פטורין ואם כדברי ר' עקיבא כל אחד מביא אשם תלוי: **זה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי.** דלא בעי חתיכה מב' חתיכות: **חטאת אחת.** ובתנאי כדפרישית ח)אבל אשם תלוי מייתי כל אחד ואחד משום חתיכת החלב: **חתיכת חלב וחתיכת.** שומן דקדש אכל כו': **מביא אשם תלוי.** משום ספק חלב (א): יא]**זה מביא כו'.** משום חלב ובהא לא פליג ר' עקיבא לחיוביה שני אשמות תלויין יב]בהן לפי שאין כאן אלא עבירה אחת ספק חלב ספק קדש: **חטאת ואשם.** בשותפות ויתנו אם אני אכלתי חלב ואתה הקדש יהא חלקי באשם מחול לך וחלקך בחטאת מחול לי: **מביא חטאת.** דממה נפשך חלב אכל: **ר' עקיבא אומר** יג]**אשם תלוי.** (ב) על החטאות משום יד]מעילות: **חתיכת חלב וחתיכת חלב נותר כו' מביא.** טו]שתים אחת משום חלב ואחת משום נותר: **כל חטאת שהיא באה על חטא.** לאפוקי חטאת העוף של יולדת ששתים מביאות אותה ובתנאי כדאמרינן בפ"ק (לעיל ז:) אמר רבי יוסי אימתי שהלכו טז]זה למזרח וזה למערב כו': **גמ'** ה"ג **היינו ת"ק וכי תימא חתיכה אחת משתי חתיכות כו'.** דר' יוסי ה"ק אין שנים מביאין חטאת אחת אלא הראשון מביא אשם תלוי והשני פטור דבעינן חתיכה אחת משתי חתיכות: **וניתי אשם ודאי.** מעילה בהדי יז]אשם וחטאת: **והא מעיקרא בדאית בה שוה פרוטה עסקינן דקתני.** רישא חתיכה של קדש וחתיכה של חלב כו' אכל את השניה מביא חטאת ואשם: **יש** יח]**שאוכל אכילה אחת.** בפרק אמרו לו (לעיל דף יג:) דקתני נותר וקתני אשם מעילות אלמא איכא נותר שוה פרוטה: **בגסה.** אכילה גסה שאכל הרבה ואף על גב דאיסור הנאה הוא יט]כשאר כל הקדשים האסורים בהנאה שמועלין בהן דהאי נמי חזי לגבוה שאם עלו לא ירדו: **בימות החמה.** מסרחת בשר נותר דהא שני ימים או יום ולילה נשתהא ולא שויא אכילה (דקה) פרוטה: **איסור חל על איסור.** דמיחייב חטאת אנותר דחייל איסור נותר אאיסור חלב: **פטור.** איום הכיפורים דלא אתי איסור יום הכיפורים וחייל אאיסור נבלה ואפילו נתנבלה היום הוה איסורא בין השמשות דאתמול משום אבר מן החי ולא אתי איסור יום הכיפורים וחייל: **כוליא בחלבה.** דליכא איסור חל על איסור דאחלב חייב משום חלב ואנותר משום כוליא: **דאיסור עולין.** דלגבוה סלקא: (ג) ט) **ואכל מבשר זבח השלמים אשר לה' לרבות אימורין.** שאם אכלן בטומאת הגוף חייב כרת והא אימורין כגון כליות קאי עלייהו באיסור עולין:

ומי אית ליה לרבי שמעון וכו'. ואם תאמר מאי פריך דוקא גבי יום הכיפורים לא חל על איסור נבלה אבל איסור נותר חל שפיר על איסור חלב שהרי איסור נבלה ואיסור טרפה חל על איסור חלב כדאיתא פרק השוחט (חולין דף לז.) כל שכן איסור נותר דחמיר טפי מנבלה ונמצא דחל על איסור חלב ויש לומר דסבירא ליה כיון דחזינן גבי יום הכיפורים דאיסור חמור לא חל על איסור קל הוא הדין גבי נותר כ]דאינו חמור לא יחול על איסור חלב אף על גב דהותר י)מכללו ואם תאמר מאי פריך דלמא שאני גבי יום הכיפורים מש"ה לא חל על איסור נבלה משום דאינו רק איסור כולל אבל הכא גבי נותר הוי איסור מוסיף ונימא אף על גב דלית ליה לרבי שמעון איסור כולל איסור מוסיף מיהא אית ליה והכי אשכחן לרבי יוסי נמי דלית ליה איסור כולל ואיסור מוסיף אית ליה כדאמרינן לעיל (דף יד:) וכן פרק י' יוחסין (קדושין עז: וסס) דקאמר כהן גדול הבא על אחותו אלמנה אין איסור אלמנה חל על איסור אחותו וקאמר רב ששת הא מני ר"ש היא דאמר אין איסור חל על איסור דתניא האוכל נבלה ביום הכיפורים פטור ומאי מייתי דלמא שאני גבי יום הכיפורים דאיסור כולל הוא אבל באיסור מוסיף מודה ר"ש כמו רבי יוסי דלית ליה איסור כולל כההיא דחמותו ונעשית אשת איש כו' ואומר מודה ר' יוסי באיסור מוסיף ויש לומר דהש"ס ידע דרבי שמעון לית ליה אף איסור מוסיף דתניא פרק ארבעה אחין (יבמות לג.) הבא על אשת אחיו שהיא אחות אשתו אינו חייב אלא אחת בין נשא מת ואחר כך נשא חי בין נשא חי ואחר כך נשא מת ואם תאמר אם כן הכא וההיא דקידושין (דף עז:) אמאי לא הביא אותה הש"ס ויש לומר דהכא (מביא דהתם והכא) איסור חמור על איסור קל הוא ואי משום דהכא איסור מוסיף גבי נותר וגבי יום הכיפורים איסור כולל הכי מייתי כיון דאשכחנא לר' שמעון דלית ליה איסור כולל בין באיסור קל ובין באיסור חמור א"כ בעלמא נמי כא]אשכחנא דלית ליה איסור מוסיף [א"כ] אפילו באיסור חמור על איסור קל נמי לית ליה ואם כן אמאי חייל איסור נותר על איסור חלב כב]רק שהותר מכללו וכן נמי פרק עשרה יוחסין (סס) אילטריך ליה לאוכוחי דאין איסור חמור חל על איסור קל דליכא דאמרי תני התם ואגב הכי אייתי ליה נמי ללשון ראשון דהתם:

עין משפט
נר מצוה

לה א מיי' פ"ט מהלכות שגגות הלכה יב:
לו ב ג מיי' שם פ"ח הלכה ט:
לז ד ה מיי' שם פ"ט הלכה יג:
לח ו מיי' שם פ"ח הלכה י:
לט ז מיי' פ"ב מהלכות שביתת עשור הל' ג וכת"ק:

מוסף רש"י

האוכל נבלה ביום הכפורים פטור. מכרת, דלא אתי איסור יום כפורים ומיחל אאיסור נבילה דקדים, אם נתנבלה מערב יום כפורים הרי קדם איסור נבילה ואם נתנבלה ביום כפורים אפילו הכי אסורה היתה עליו מבערב משום אבר מן החי (קדושין עז: וכעי"ז פסחים לו. ושבועות כד.) **בשוגג** פטור מחטאת (פסחים שם) דלא אמרינן מיגו דאתי יום הכפורים ואיתוסף איסורא לגבי שאר מילי אתוסף נמי לגבי נבלה, ור"ש לטעמיה דאמר דאפילו איסור חמור לא אתי וחייל על איסור קל (נזיר ד.).

רבינו גרשום

ר' יוסי אומר אין שניהם מביאין אשם אחד. ודאי שאין שנים מתכפרין בקרבן אחד ודאי: **חתיכה של חולין וחתיכה של חלב** כו'. **מביא אשם תלוי** דלדברי הכל על ספק חטאת מביא אשם תלוי. **אכל אחד את הראשונה** כו': **ר' שמעון אומר שניהם מביאין חטאת אחת.** ומתנין ויאמר כל אחד אם חברי אכל חלב יבטל חלק חטאתי אצלו ויתכפר בכולו **ר' יוסי אומר** כו': **חתיכה של חלב וחתיכה של קודש. ואין ידוע איזו אכל מביא אשם תלוי** אחד. והא הכא סתמא ר' עקיבא היא דבין בספק חלב ובין בספק מעילה מחייב אשם תלוי: **ר' שמעון אומר שניהם מביאין חטאת** אחת **ואשם** ודאי אחד ומתנין ויאמר כל אחד אם חברי אכל חלב ואני קודש יהא חלקי של חטאת שלו והוא יבטל לי חלקו של אשם וכן אם חברי אכל קודש ואני חלב יהא חלק אשמי שלו וחלק חטאתו שלי **ר' יוסי אומר** כו': **חתיכה של חלב** חולין **וחתיכה של חלב קודש. מביא חטאת** דודאי חלב אכל: **ר' עקיבא אומר אף אשם תלוי.** כדקסבר מביא על ספק מעילה אשם תלוי: **מביא ב' חטאות.** משום חלב **ואשם ודאי** אחד על הקודש: **אכל אחד את הראשונה ובא אחר** כו'. **ר' עקיבא אומר** (אף) זה [וזה מביאין] **אשם תלוי: ר' יוסי** אומר אין שנים מביאין אשם ודאי **אחד: מביא חטאת** משום חלב **ואשם תלוי** משום ספק נותר של קודש: **אכל את השניה מביא שלש חטאות.** דשגגת נותר ודאי נמי מייתי חטאת ולא אשם: **ושניהם מביאין חטאת אחת.** על הנותר בשותפות ומתנו: **ר' יוסי אומר כל חטאת** וכו'. וה"ה היכא דחייבין אשם ודאי אין שנים מביאין אותה: **גמ' א"ל רבא לרב נחמן לר' יוסי חטאת** בשותפות **הוא דלא מייתי** תרוייהו **הא אשם תלוי מייתי שניהם.** דזה מביא אשם תלוי אחד וזה מביא אשם תלוי אחד **היינו תנא קמא וכי תימא חתיכה אחת משתי חתיכות איכא בינייהו** דהכא חתיכה אחת משתי חתיכות היא דבעידנא דאכל אחר את השניה לא היה שם אלא חתיכה אחת משתי חתיכות ואפילו הכי קאמר ת"ק זה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי. ור' יוסי סבר [כיון] כשאכל האחד את השניה לא היו לפניו שתי חתיכות אלא חתיכה אחת הילכך ראשון מייתי אשם תלוי אחד ולא שני: **והתניא ר' יוסי אומר זה מביא אשם תלוי** אחד **וזה מביא אשם תלוי.** אלמא דבחתיכה אחת סבירא ליה איקבע איסורא והוי כשתי חתיכות א"כ ר' יוסי היינו תנא קמא: **א"ל** אין הכי נמי **והא קמ"ל מאן ת"ק ר' יוסי היא: א"ל רבא לרב נחמן.** ההוא דמייתי שלש חטאות **ולייתי נמי אשם ודאי דנותר דקודש. א"ל דלית ביה שוה פרוטה** דנותר ולית ביה מעילה שאינו שוה כלום. **והא מעיקרא** בההיא בבא בחתיכה של חלב וחתיכה של קודש **דאית ביה שוה פרוטה עסקינן דקתני** בה **אשם ודאי** אף הכא נמי: **הא דנותר**(א) היא ואסירא לכולי עלמא **ולא שויא פרוטה: א"ל ההוא בגסה.** שאכל אכילה גסה שיש בה שוה פרוטה: **הכא בדקה.** שאכל אכילה מועטת שאין בה שוה פרוטה: לישנא אחרינא **ההיא בגסה** בכזית חלב בבהמה גסה דחשיב חלבה **והכא** בבהמה דקה דלא חשיב ולית בה שוה פרוטה. **ולא קשיא ההיא** יש אוכל אכילה אחת דמביא ד' חטאות ואשם אחד משום (נותר) [מעילה] **בימות הגשמים** מיירי דלא היה מוסרח **והכא בימות החמה** דמסרח ולא שוי פרוטה: **ומי אמר ר' שמעון איסור חל על איסור.** דקאמר ושניהם מביאין חטאת אחת משום נותר אלמא דאיסור נותר חל על איסור חלב: **האוכל נבלה ביום הכפורים פטור.** מיוה"כ דאין איסור חל על איסור: **אמר רב ששת.** אמאי מחייב ר' שמעון חטאת משום נותר **כגון דאכל כוליא בחלבא** [דבחלבו] איכא כזית ובכוליא כזית דאכזית דכוליא חייב משום נותר ולא אחלב ולא הוי איסור חל על איסור: **וכוליא וחלבה נמי האי קאי עלה באיסור** עולין דמחוייב להקטירם: **וכי תימא. דנותר איסור חמור הוא** דחייב על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת **וחייל על איסור** קל דעולין. **אלא** בקדשים **גלי רחמנא דאתי איסור חל על איסור:**

מסורת הש"ס

א) [לעיל ז:], **ב)** [לעיל ז:], **ג)** [לעיל יז:], **ד)** [דוגמתו בשבת קג. ועמ"ש שם על הגליון], **ה)** יבמות לד. [לעיל יג:], **ו)** [קדושין עז: פסחים לו. נזיר ד. שבועות כד.], **ז)** [חולין קא. וש"נ], **ח)** [לעיל כב: ד"ה שניהן], **ט)** שייך לע"ב, **י)** פי' אבל חיה,

שינויי נוסחאות

א] חתיכה של חולין וחתיכה של חלב אכל. (ש"מ) : **ב]** ס"א ל"ג. (גליון, וכן בדפו"ר ליתא): **ג]** חתיכה של חלב וחתיכה של קודש אכל את אחת מהן ואין ידוע. (ש"מ) : **ד]** תיבת אחד ליתא בגירסת ש"מ: **ה]** זה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם. (ש"מ) : **ו]** גמ' חתיכה של חולין וחתיכה של חלב כו' ר"י כו' אמר. (ש"מ) : **ז]** פרוטה הא דנותר לא שויא פרוטה היא והא. (ש"מ) : **ח]** בגסה והכא בדקה ואיבעית אימא הא והא בדקה ולא. (ש"מ) : **ט]** נ"א אי נמי. (גליון) : **י]** רב שישא בריה דרב אידי. (ש"מ) : **יא]** תיבות, זה מביא כו' משום חלב, נמחק. (ש"מ) : **יב]** תיבת, בהן, נמחק. (ש"מ) : **יג]** אומר אף אשם תלוי על החטאת. (ש"מ), ובגליון והגהות חק נתן גורס. עם החטאת: **יד]** ספק מעילות. (דפו"ר), **טו]** נ"ל ג' שתים משום חלב. (גליון) ועי' ש"מ ב' נוסחאות ברש"י: **טז]** שהלכו זו למזרח וזו למערב. (ש"מ) : **יז]** בהדי חטאת [והשאר נמחק]. (ש"מ) : **יח]** יש אוכל. (ש"מ) : **יט]** הוא מ"מ משלם הדמים כשאר. (ש"מ) : **כ]** גבי נותר החמור לא יחול על חלב אף על גב שהוא קל דהותר מכללו אצל חיה וא"ת. (ש"מ) : **כא]** דאשכחנא. (ש"מ) : **כב]** נ"א דקל. (דפו"ר) :

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מביא אשם וכו' ספק חלב והמביא כו' מכוין משום: **(ב)** ד"ה ר"ע אומר אשם תלוי נוסף על: **(ג)** ד"ה דאיסור עולין וכו' סלקא הס"ד ואח"כ מ"ה אשר לה' כתיב ואכל מבשר:

שיטה מקובצת

חתיכה של חלב וחתיכה של קודש כו' מביא אשם תלוי ולר"ע אין צריך להביא שנים להגן עליו על ספק חלב ואחד על ספק מעילה דכיון דאין ידיעה בינתים אע"פ ששתי מיני עבירות הם אשם תלוי אחד מגין על שתיהן. תוס' הרא"ש: תלוי. גליון. ר"ע אומר זה וזה מביא אשם תלוי. פי' הרב ר' עובדי' עם החטאת כך [illegible]: חתיכת חלב וחתיכת חלב נותר [illegible] את השניה מביא שנים אחת משום חלב ואחת משום נותר כך פי' רש"י ולפי גירסתו של רש"י צ"ל [illegible] אינו חייב אלא אחת משום חלב [illegible] חלב וחתיכת חלב קודש חייב שני חטאות ואשם ודאי היינו בשני העלמות אבל גירסת ס"י [illegible] הרא"ק ומיירי בשני העלמות דומיא דרישא: ושניהן מביאין חטאת א'. עי' תוס' מנחות דף סב ע"ב (ד"ה וכן): **ההיא בגסה והכא בדקה.** פרש"י בחתיכה גסה ואע"ג דלעיל מוקמינן לה דמליא בתמרים ומשמע דאין כאן אלא כזית חלב ונותר י"ל בודאי לא מיירי דאיכא ב' זיתים מחלב אבל איכא כזית נותר והכא בדקה חתיכה דקה דליכא אלא כזית מצומצם, ומיהו קשה דבסמוך מוקמינן דאכל כוליא בחלבה דאיכא ב' זיתים מחלב ומבשר וא"כ הוי גסה כהך דלעיל ואמאי ליכא אשם ושמא לרב ששת דמוקי לה הכי משני בשינויי דכאן בימות הגשמים ושינויי דאיירי בקדשים דבקדשים גלי ג' קראי דאיסור חל על איסור ומיירי שפיר בכזית מצומצם דחלב ולא במאי דמוקי רב ששת בכוליא בחלבה. תוס': רש"י [ד"ה חתיכת חלב] **שתים אחת משום חלב וא' משום נותר.** וגליון כתוב מביא שלש חטאת אם בשתי העלמות אכל ב' משום חלב ואחת משום נותר וכן כתוב בס"י ג' חטאות: **בהדי חטאת.** וקשה דהיאך יביא אשם ודאי שמא לא אכל חלב דנותר דהא מיירי דלא אכל אלא אחד מהן, ואי הוה פריך לייתי נמי אשם תלוי אספק מעילות וכר"ע הוה ניחא, ונראה דקאי אסיפא דאכל את השניה מביא ג' חטאות. כך כתוב בגליון גמרא ישנה כתובה על הקלף: [ד"ה **פטור כו'**] **ואפילו נתנבלה היום.** עיין תוס' שבועות דף כד ע"א (ד"ה האוכל) ותוס' פסחים דף לו ע"א (ד"ה האוכל): [**תוס' ד"ה ומי וכו'**] וי"ל דהכא מביא דהתם וכו'. נ"ב וז"ל הרא"ש ז"ל וי"ל דמייתי הך דנבלה לאשמועינן דר"ש סבר דבאיסור כולל אפי' חמור על קל לא חייל, וכיון דאשכחן ליה בעלמא דאפי' איסור מוסיף לית ליה שמעינן מהכא דאף חמור על קל לא חייל, ואמאי חייל איסור נותר על איסור חלב אע"ג דחלב קיל דהותר מכללו ע"כ:

א) לפני רבינו היה הגירסא בגמ' כן הא דנותר היא וכן הגיה בשיטה מקובצת כאן [המגיה בווילנא]